

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א

סעודה שלישית

תולדות תשב"ז (חלק ג)

ויתן לך האלקים מַטֵּל הַשָּׁמַיִם

- למה נתיירא יעקב שמא יכירונו רק על מישוש הידים, ולא שיכיר את קולו • ביאור האד"ק מטה יצחק בַּעֲשׂוֹ • יעקב נתברך על לעתיד לבא, וַעֲשׂוֹ על זמן הזה. ושוב בירכו ליעקב בְּרַכַּת הַגְּלוּת • ענין הַחֲרֵב הוא מדרתו של עֲשׂוֹ, אבל ישועת ישראל אינו תלוי בחרב ובחנית רק בשם ה' • קדושת יו"ט: אֲבוֹת מְלֹאכוֹת אֲרֻכָּיִם חֶסֶד 'אַחַת', שעדיין חסר היחוד השלם • נועם אלימלך: אברהם ביקש לו יִשְׁמְעָאל יְחִיָּה לְפָנָיו, לטובתם של ישראל לצורך זמן הגלות • מדבר שֶׁקֶר תִּרְחֹק שלא ידבר באופן שחבירו יסבור היפוך האמת • של"ה הק': אֶרֶץ אֲכָלֶת 'יוֹשְׁבֶיהָ', ישיבת הארץ צריך להיות בהכנעה וגירות, ולא בהתיישבות • של"ה הק': הגלות הוא לצורך הגאולה, ולטובתן של ישראל •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשפ"ד לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדש

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

צו מנדב זיין רופט: 1-718-388-5519 | דורך קרעדיט קארד: 1700 # 845-366-2793

לשון קדש - קונטרס ר"ג-ג (24 מינוט מתוך 67) זייער קלאר * * * *

לשון קדש: 929-522-1515

ברוקלין: 718-298-4641
ארץ ישראל: 072-3333419
627.3 → 1 → 16

ארץ ישראל: 072-3275205
ענגלאנד: 0330-350-3110
פּעקס: 718-650-2970

דרוק 1 דערנאך 956 צו הערן די רעקארדינגס. פאר הערות דרוק 3

• ברכת מזל טוב •

הר"ר יואל מנחם הכהן בירנבוים הי"ו
לנישואי בנו החתן יצחק נ"י
עב"ג בת הר"ר אלחנן שלמה זלמן גראס הי"ו

הרה"ג ר' ישעי' צבי בריעה שליט"א, אב"ד תירסלוב
לנישואי בנו החתן אביגדור יוסף מאיר נ"י - עב"ג
בת הרה"ג ר' אברהם יוסף שווארטץ שליט"א

הר"ר עמרם נתן ווייס הי"ו
לנישואי בנו החתן אליעזר נ"י
עב"ג בת הר"ר זרח שפירא הי"ו

הר"ר שלמה מאיר זילבערשטיין הי"ו
לנישואי בנו החתן נתן דוד נ"י
עב"ג בת הר"ר אלקנה חיים הלוי קרויס הי"ו

הר"ר ישעי' יעקב בינער הי"ו
לרגל הולדת נכדו אצל חתנו
הר"ר יקותיאל יהודה יחיאל קליינמאן הי"ו

הר"ר יואל ווייס הי"ו (בר אברהם שמואל)
לאירוסיו בתו - עב"ג החתן יושע נ"י
בן הר"ר שלום יוסף האניג הי"ו

זכות וברכת רביה"ק זי"ע יחול על ראשם, שיזכו לרוות רב נחת ודקדושה מכל יוצאי חלציהם בשפע רב עד בלי די

• יהם יעלו לזכרון •

הגאון המפורסם צדיק ועובד ה', חכימא דיהודא, אשר מסר נפשו להציל
רבבות מישאל בימי החורבן. היה בקשר נפלא ובידידות רב עם רביה"ק זי"ע

רבי חיים מיכאל דוב זצוק"ל ווייסמאנדל

ב"ר יוסף ז"ל - ראש ישיבת נייטרא, בעל תורת חמ"ד וזמן המצר - נפטר ה' כסלו תש"ח

הרה"ח ירא שמום, עסק בתורה בשקידה רבה לילות כימים,
יגע וטרח להוציא לאור ספרי הקדמונים, תלמיד נאמן
לרביה"ק זי"ע ודבק בלב ובנפש בו ובתורתו

רבי יצחק ב"ר משה ז"ל בראך

נפטר ה' כסלו תש"ס

בנותיו: רחל נפטרה כ"ז מכת. לאה נפטרה י"א מכת תשס"ב

הרה"ח הישש מכתר בשם טוב, ירא שמים מרבים,
נעים הליכות, קבע עתים לתורה, תלמיד רביה"ק זי"ע
בקראלי ובסאטמאר, וכל ימיו התחמם לאורו

מוה"ר שמואל זאב ז"ל פריעדמאן

ב"ר אפרים פישל ע"ה

נפטר ט' כסלו תשע"ה

הרבני החסיד והמפואר, איש יקר רוח מאוד נעלה, אוצר כל כלי
חמדה וסגולה, היה דבוק ומוקשר לרביה"ק זי"ע בכל ימי נפשו

מוה"ר אלתר ישכר בעריש ז"ל

ב"ר ישראל מנחם שווימער ע"ה

נפטר ח' כסלו תשל"ג

KolSatmar.com

^א
קושיות ודקדוקים בפסוק וְאַלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק
וְאַלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם, אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק.

^ג
קושיא ב - מתוך הדרוש

(ב) [ברש"י כתב, וְאַלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק, יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמֹרִים בִּפְרִשָּׁה.
וצריך ביאור להבין מה בא רש"י לחדש בזה, דהלא מבואר ומובן כל זה בהמשך הפרשה].
(הקושיא בדברי רבינו, באות קעט. והתירוץ באות רטו)

^ב
קושיות ודקדוקים בענין הברכות שבירך יצחק
קושיא יב

לְאָמִיר זַעַן.
(יב) דִּי פֿרִיִּשָׁה פֿון די בְּרָכוֹת [שבירך יצחק את יעקב]. ס'איז גאָר אינגאַנצן אַ פֿלאַ
[וויאזוי האָט יצחק זיך עפּעס געפּאַפּט אין עֶשָׂו (וכדלהלן באות קעז)].

^ב
[נאָר] מִילָא, ס'איז אַרדאי אַזוי געווען מִן הַשָּׁמַיִם שְׂטִיט דאָךְ*, אַז די בְּרָכוֹת זאָלן
זיין אַזוי, אויף אַזאַן אָפֿן, פֿאַרשטעלט. [באופן וואָס] ער [יצחק] זאָל נישט וויסן.

^ב
קושיא יג
למה נתיירא יעקב רק על מישוש הידים, שמא יצחק יכירו בזה, ולא נתיירא גם מהיכר הקול
[שטייט דאָרט] דִּי גאַנצע פֿרִיִּשָׁה.

[און ווען] דִּי מוטער האָט אים געשיקט [לך נא אַל הצאן וְקח לי מִשֶּׁם וגו'], האָט ער
געזאָגט אוילי יִמְשְׁנִי אָבִי וְהִיטִי בְּעֵינָיו פִּמְתַּעַתַּע, וְהִבֵּאתִי עָלַי קֶלְלָה וְלֹא בִרְכָה.
(יג) פֿרעגט דער רמב"ן, ער האָט דאָ נאָר מוֹרָא געהאַט אַז ער וועט אים די הענט
אויסטאַפֿן, און פֿונעם קול דערקענט מען דען נישט? מ'דערקענט דאָך אַ טְבִיעוֹת
עֵינָא דְקֶלָא, פֿאַרוואָס האָט ער נישט מוֹרָא געהאַט פֿאַרן קול.

^ב
דער אָמֶת², רש"י זאָגט³ [על הפסוק] הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, ווייל 'ער' האָט גערעדט
בְּדַבְרֵי תַּחְנוּנִים, און עֶשָׂו האָט גערעדט אויף אַן אַנדערן אָפֿן.

^א בכמה ספרים הק' בפרשתן. ועיין להלן (בהערה טו) מדברי הזוהר הק' בזה.
^ב ברמב"ן (כו, יב): אוילי יִמְשְׁנִי אָבִי וכו'. ואני תמה, איך לא פָּחַד מהיכר הקול. וכל בני אדם נכרים בקולם, כמו
שאמרו רבותינו (גיטין כג). היאך סומא מותר באשתו, והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בטביעות
עינא דקלא. ואם סתם בני אדם מכירין כן, מה יהיה ביצחק החכם והבקי להכיר בין בניו, שתהיה לו באמת
טביעות בקול. ◦ אוילי היו האחים האלה דומים בקולם, ולכן אמרו (בראשית רבה סה, יט) כי הָקֵל קוֹל יַעֲקֹב, דבריו,
שמדבר בלשון רכה, ומזכיר שם שמים. ◦ או שהיה משנה קולו לדבר כלשון אחיו, כי יש בבני אדם יודעים
לעשות כן.

^ג וכמו שהעיר הרמב"ן עצמו כן בתירוץ.

^ד ברש"י (כו, כב): קול יַעֲקֹב. שמדבר בלשון תחנונים, קום נא. אבל עֶשָׂו בלשון קנטוריא דיבר, יקום אָבִי.

זעט דאָך [אויך] אויס אַז נישט פון טביעות עינא דקלא [הכיר בו], נאָר [פון] דאָס
לשון וויאזוי ער האָט גערעדט, פון דעם האָט ער דערקענט אַז ער איז יעקב. אָבער
דאָס קול האָט ער טאָקע נישט דערקענט.
ברויך מען צו פאַרשטיין [אָבער, האַיך באמת לאַ הכיר בו, בטביעות עינא דקלא].

ל

קושיא יד

להבין מה שאמר יעקב אַנכי עשׂו בכרך, דהלא תתן
אָמת ליעקב כתיב, והאיך יאמר דבר הנראה כשקר

דערנאָך ווי ער האָט אים געפרעגט [מי אַתָּה בְּנִי], האָט ער געזאָגט אַנכי עשׂו בכרך,
און איך טייטש אויס [לפי פירש"י], אַנכי [המביא לך], און עשׂו בכרך.
[יד] [וקשה דהלא] אין די גמרא שטייט אין שבעות^ה, אַז מ'קומט אַהין, אַז
מ'שטעלט זיך נאָר אַז יענער זאָל מיינען, הייסט אויך שוין מ'דבר שְׁקָר, [און] אויף דעם
איז אויך געזאָגט געוואָרן (משפטים כג, ז) מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק. [וכן] אַז מ'זאָגט אַזא לשון
יענער זאָל זיך טועה זיין, דאָס איז אויך שְׁקָר^ה. און ס'איז [נאָר] האַרבער אַז מ'זאָגט
שְׁקָר [ממש].

על כל פנים דאָס איז אויך [בכלל] מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק.

[ובפרט דהלא מדתו של יעקב היא מדת האמת, כדכתיב] תתן אָמת ליעקב [מיכה ז, כ], [ואם כן]
וויאזוי איז דאָס אַז יעקב אָבינו זאָל ברויכן 'אזוי' צו זאָגן.

לא

קושיא מו

במדרש דרש כמה דרשות בפסוק ויתן לך, ואחד מהם שלך ושל אחיך

ויתן לך האלקים מטל השמים.

[ובמדרש רבה]^ה ויתן, ויחזור ויתן. ויתן לך של אחיך, ויתן לך הכל בזכותך, לך,
הטללים בזכותך, שלך ושל אחיך, ויתן לך אלקותא.
ער רעכנט אויס [כמה דרכים] אויף דעם ויתן לך.

^ה בגמרא שבעות (לא): מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה [פירש"י]:
איני משקר, מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד, מנין שלא יצטרף עמו, תלמוד לומר מ'דבר שְׁקָר
תִּרְחֹק. האי מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק נפקא, הא ודאי שקורי קא משקר, ורחמנא אמר (יתרו כ, יג) לא תענה ברעך עד
שְׁקָר. אלא כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אית לי, ותא אתה קום התם [ושיחא סבור בעל דין שאתה בא להעיד, ויורה
אמת], ולא תימא ולא מידי, דהא לא מפקת מפומך שְׁקָר, אפילו הכי אסור, משום שנאמר מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק. ◦
מנין לנושה בחבירו מנה, שלא יאמר אטעננו במאתים כדי שיודה לי במנה, ויתחייב לי שבועה, ואגלגל עליו
שבועה ממקום אחר [שאינו מודה לי במקצת, ואשביענו על ידי גלגול. או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי
גלגול], תלמוד לומר מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק. ◦ מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים, שלא יאמר אכפרנו בבית דין
ואודה לו חוץ לבית דין, כדי שלא אתחייב לו שבועה, ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר, תלמוד לומר מ'דבר
שְׁקָר תִּרְחֹק. ◦ מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים [והם בעלי דין], כדי שיוציאו
מנה ויחלוקו, תלמוד לומר מ'דבר שְׁקָר תִּרְחֹק. [ועיין בזה להלכה בש"ך "חור"מ עה, א נו] ובש"ע התניא "חור"מ הל' הלוואה
סעיף כח-טז].

¹ וז"ל הישמח משה (פרשת כי תצא, בחור"ד): דהכתוב מזהיר שירחק מ'דבר שְׁקָר, היינו אף ממה שאינו שקר ממש,
כמשמעות התורה, דהיינו אף ממה דמחזי כענין שקר.

² בבראשית רבה (טו, א): ויתן לך. ויתן ויחזור ויתן לך, ויתן לך ברכות ויתן לך פיבושיהון, ויתן לך שְׁלֵף ויתן לך שְׁל
אָבִיךָ, ויתן לך שְׁלֵף ויתן לך שְׁל אָבִיךָ. רבי אחא אמר: ויתן לך ויתן לך אַלְקוּתא, אימתי לכשתצטרך לה הדא הוא
דכתיב (שופטים טז, כח) ויאמר [שמשון] ה' אַלְקִים זְכַרְנִי נָא ויתְּחַנֵּנִי נָא, אמר לפניו, רבון העולמים הוי וזכר לי
אותה הברכה שברכני אבא ויתן לך ויתן לך אַלְקוּתא.

לב

וקשה דאף אם יצחק היה סבור שעשו היה צדיק, אבל בודאי ידע שגם יעקב הוא צדיק, והאריך רצה ליתן הכל לעשו, אף את של יעקב

טו) ס'איז עפעס הפלא ופלא (מה שאמר ויתן לך של אחיך), ער האָט אים געגעבן דעם ברודער'ס. [והלא] ער האָט דאָך געמיינט ס'איז עשו, ער האָט עפעס אוועקגעגעבן [הכל לעשו, של] יעקב אבינו אוועקגעגעבן פאר עשו'ן?

נו) הכלל ער האָט טאָקע געמיינט [אז] עשו איז א צדיק, [שהרי] מן השמים איז אזוי געווען, מ'האָט אים אזוי פאַרבלענדט ער זאָל נישט וויסן, [ווייל] ס'האָט אזוי געברויכט צו זיין [שיבואו הברכות בדרך הסתר, מפני המקטרג].

אָבער האָט ער דען נישט געוואוסט דאָס צדקות פון יעקב אבינו? [ואם כן למה רצה ליתן לו גם את של יעקב].

[והלא] ס'שטייט דאָך אין זוהר הקדוש¹, ער האָט געזען ס'וועט אַרויסקומען פון יעקב אבינו די צוועלף הייליגע שפּטים האָט ער געזען ס'וועט אַרויסקומען פון יעקב אבינו. [והכתוב מעיד] יַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים. האָט ער דען נישט געזען דאָס צדקות פון יעקב אבינו? ער האָט עפעס אינגאַנצן אוועקגעגעבן [לעשו] שלך ושל אחיך.

לג

קושיא זו

באבן עזרא הקשה מה תועלת יש בהברכות, אחרי שהיתה מחשבתו על עשו

טז) דער אבן עזרא² פלאָגט זיך אין גאַנצן [ענין הברכות].

זאָגט ער, ווי קען דאָס זיין, [אויב] דאָס גאַנצע איז געווען א טעות, ווי קען דאָס חל זיין, [שהרי] דער אָמת ער האָט דאָך גאָר געבענטשט אַן אַנדערן, [שהיה דעתו על] עשו'ן, [און ווי] קאָן דאָס חל זיין אויף יעקב'ן?

[און אויב] האָט אים דער בורא כל עולמים געזאָגט ער זאָל בענטשן 'דעם' [לכוון לברך את מי שעומד לפניו, יהיה מי שיהיה]. העט ער דאָך גיווען געדאַרפט דאָס ענטפערן

¹ "בוזרה הק' (דף קלו:): תא חזי, אברהם לא צלי קמי קודשא בריך הוא דיתן ליה בנים, אף על גב דשרה עקרה הות. ואי תימא, הא כתיב (לך טו, א) הן לי לא נתתה זרע, ההוא לאו בגין צלותא הנה, אלא כמאן דמשחצי קמי מריה. אבל יצחק צלי על אתמיה, בגין דהא איהו הנה ידע דלאו איהו עקר אלא אתמיה, דיצחק הנה ידע ברוא דתקמתא, דיעקב זמין למיפק מניה בתריסר שבטין, אבל לא ידע אי בהאי אתמא אי באחרא, ועל דא לנכח אשתו, ולא לנכח רבקה.

אמר ההוא רביא בריה דרבי יהודה, אי הכי אמאי לא רחיס ליה יצחק ליעקב כל כך כמו לעשו, הואיל והנה ידע דזמין איהו לקיימא מניה תריסר שבטין. אמר ליה שפיר קאמרת, אלא כל זינא רחיס ליה לזיניה ואתמשיך וזאיל זינא בתר זיניה. תא חזי, עשו נפק סומק כמה דכתיב ויצא הראשון אדמוני כלו וגו', ואיהו זינא דיצחק דאיהו דינא קשיא דלעילא, ונפק מניה עשו דינא קשיא לתמא דזמין לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה, ועל דא רחיס ליה לעשו יתיר מעיקב, כמה דכתיב ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפי.

² באבן עזרא (כו, מ): ויש בברכות אלו, כמה שאלות קשות. אם הברכה היתה נבואה, איך לא ידע את מי יברך. והשיבו נבוני הדור, כי ה' אמר לו כשכא יעקב, ברח את זה. ואילו היה כן, היה אומר יצחק לעשו ה' צוני. ועוד למה בירך לעשו בעבור שבכה וכו'.

ואחרים אמרו [להקשות עוד], מה תועלת יש בדברים, אחרי שהיתה מחשבתו על עשו. והנה הדבר היה בספק אצלו, כי כן אמר הקל קול יעקב, ובירך מי שיהיה מהם, כי בניו היו שניהם וכו'. והנכון בעיני, שברכת הנביא כעין תפילה היא, וה' שמע תפלתו. כי עיקר זאת הברכה על זרעם.

³ ועיין בלשון הרמב"ן פרשת ויחי (מט, יו) לענין ברכת אפרים ומנשה וז"ל: וירע בעיניו וכו'. והנכון בעיני כי חשב [יסוף] שטעה אביו בהם, ואם היתה ברכתו בכלי דעת, לא תבא ברכתו עליהם, כי איננה ברוח הקדש כראוי, וכאשר אמר לו ידעתי בני ידעתי, נתפייס.

פֶּאָר עֶשׂוֹן, [ווען] ער האָט געפרעגט די קשײַא, העט ער אים גיווען געדאַרפט דאָס צו ענטפערן: "השם יתברך האָט מיר געהייסן".

[און] ער וואָרפט זיך אַהין [און] אַהער [בכמה דרכים, און] ער בלייבט דאָרט [במסקנתו], וויל ער זאָגן אז ס'איז עפעס נאָר אַ תּפִּילָה געווען, ער וויל זאָגן עפעס אינגאַנצן גאָר [בדרך תפילה, ולא בדרך ברכה].

לד

אַבער דער אַמֶת'ן אַריין, איז דאָך דאָס גאַנצע [שווער].
בְּכָלֵל איז שווער צו פֿאַרשטיין דאָס גאַנצע ענין, וויאָזוי דאָס איז געווען, און וויאָזוי דאָס איז חל געוועזן.

לה

קושיא יז

ועוד הקשה, דמתחילה השיב יצחק לעשו הן גביר שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו, ואין לו מה לברך עוד. ואם כן למה בעבור שככה עשו, כבר מצא יצחק במה לברכו

(יז) נאָך פּרעגט ער [באבן עזרא].

קודם האָט ער געענטפערט [לעשו], איך האָב דיר נישט וואָס צו געבן, הֵן גְּבִיר שְׁמִתִּיו לָךְ, וְמָה שֶּׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ^א, איז דאָך נישטאָ וואָס [צו געבן פֿאַר עֶשׂוֹ, וְלָכָּה אִפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בָּנִי]. און ווען ער האָט געוויינט האָט ער יאָ שוין געטראָפֿן עפעס אַ בְּרָכָה?

ממה נפשך, ס'איז אין דעם גיווענדט געווען, נאָך ויבך ער האָט געוויינט הִבְרָכָה אַחַת לָךְ אָבִי, בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי, וְיֵשׂא עֶשׂוֹ קִלּוֹ ויבך, האָט ער שוין יא געטראָפֿן אַ בְּרָכָה? [והלא] פריער האָט ער געענטפערט [ולכה אפוא] מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּנִי, איך קען דיר נישט געבן, איך האָב נישט איבערגעלאָזט קיין ברכה.

לו

קושיא יח

להבין מה שאמר עשו הברכה 'אחת' הוא לך אבי, והלא היו כאן כמה ברכות, ולא רק ברכה אחת

הִבְרָכָה 'אַחַת' הוּא לָךְ אָבִי.

(יח) [ולכאורה] ס'איז עפעס אינגאַנצן געווען 'איינ' בְּרָכָה? [והלא] ער האָט דאָך אים געגעבן אסאך בְּרָכּוֹת, מַטְל הַשָּׁמַיִם, וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, וְרַב דָּגָן וְתִירֵשׁ.

לז

[און] דער מדרש' דרש'נט דאָך גאָר אויכעט אַסאַך דרשׂוֹת, אָן אַ שיעור.

מַטְל הַשָּׁמַיִם מיינט מען מִקְרָא און מִשְׁנָה, און גְּמָרָא און אַגָּדָה, וְדָגָן וְתִירֵשׁ.

[ועל זה באמת קשה עוד (כקושיא טו)] נו האָט ער דאָס אַלעס געגעבן פֿאַר עֶשׂוֹן?

ס'איז דאָך אַ פֶּלֶא.

לח

[נאָר] עקסטערדעם, [אפילו] לְפִי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים איז דאָך אויך דאָ אַסאַך בְּרָכּוֹת דערניצען, דָּגָן וְתִירֵשׁ, יַעֲבֹדוּ עַמִּים, הָיָה גְּבִיר לְאַחִיךָ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אִמְךָ, וּמִבְּרִכְיָךְ בְּרוּךְ.

^א וכפירוש רש"י (כו, לו): הן גביר. ברכה זו שביעית היא, והוא עושה אותה ראשונה. אלא אמר לו, מה תועלת לך בברכה, אם תקנה נכסים שלו הם, שהרי גביר שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו.

וואָס עפעס הַבְּרָכָה 'אַחַת', עפעס איין בְּרָכָה. ס'איז [דאָך] געלעגן דאָרט אַסאָך בְּרָכוֹת. ער קען זאָגן ס'קומט אים אויכעט [ברכות, אָבער] וואָס עפעס הַבְּרָכָה 'אַחַת'.

לט

קושיא יט

להבין הלשון מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ 'יְהִי מוֹשְׁבָה', שהוסיף לעשו, מה שלא נאמר אצל ברכת יעקב

לְאָמִיר זַען.

לכאורה [מה שאמר ליעקב] מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ, דאָס זעלבע האָט ער געגעבן פֿאַר אים

[עשו].

[נאָר] אין די בְּרָכָה פון יעקב אבינו דאָרט שטייט מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ, [און פֿאַר] אים האָט ער געזאָגט מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ 'יְהִי מוֹשְׁבָה', ער זאָל דאָרט זיצן אין די שְׁמֵנֵי הָאָרֶץ.

יט) לכאורה זעט אויס דאָס איז נאָך מער.

און וואָס איז דער חילוק, פֿאַרוואָס פֿאַר אים 'אָזוי' און אים 'אָזוי'.

מ

קושיא כ

להבין השניו, שאצל יעקב הקדים מִטַּל הַשָּׁמַיִם, ואצל עשו הקדים מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ

(כ) דאָ [אצל יעקב] האָט ער געזאָגט מִטַּל הַשָּׁמַיִם [ואחר כך] וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ, קודם

[מִטַּל הַשָּׁמַיִם] מֶעַל. און דאָ [אצל עשו] שטייט קודם מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ 'יְהִי מוֹשְׁבָה', [ואחר כך] וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֶעַל.

מא

קושיא כא

להבין קישור הדברים באומרו וְעַל חֲרָבָה תַּחֲתָהּ, וְאֵת אַחִידָה תַּעֲבֹד

(כא) וְעַל חֲרָבָה תַּחֲתָהּ, וְאֵת אַחִידָה תַּעֲבֹד. אַ חֲרָב, און ער זאָל דינען דעם ברודער,

[וצריך ביאור שייכות הני תרי ענינים אהדדי, ולכאורה הם אדרבה שני הפכים].

מב

קושיא כב

להבין אומרו וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְדּוּ וּפְרֻקָתָה עָלָיו מֶעַל צִוְּאָרָה, מה שלא מצינו תנאי כזה בברכת יעקב. וגם דהלא מתחילה אמר לעשו שאין לו עוד כמה לברך אותו, לאחר שבירך את יעקב, והאיד עתה מוצא אופן כזה לתלות הדבר בתנאי

(כב) וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְדּוּ וּפְרֻקָתָה עָלָיו מֶעַל צִוְּאָרָה. ופירש רש"י, וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְדּוּ, לשון צער,

כמו (תהלים נה, ג) אָרִיד בְּשִׁיתִי. כלומר כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, וּפְרֻקָתָה עָלָיו [וגו'].

[ולכאורה] ביי אים [אצל יעקב] שטייט דאָך גאָרנישט קיין תַּנְאִי [בהברכות שנתן לו,

והאיד הזכיר כאן לעשו שיש תנאי בברכת יעקב].

[ועוד שהרי] פריער האָט ער געזאָגט [לְעִשָׂו] איך קען דיר גאָרנישט געבן, [ווייל] מה

שְׁקָנָה עֶבֶד קָנָה רָבוֹ. [און] היצט האָט ער גאָר געטראָפֿן גאָר אַז ס'איז דאָ אַ פֿאַל [וואָס] ס'איז פֿאַרהאַנדן גאָר וּפְרֻקָתָה עָלָיו מֶעַל צִוְּאָרָה.

[ועל כל פנים] דאָס איז גאָרנישט אין תַּנְאִי [לעקב] אַז ער קאָן אים געבן [לְעִשָׂו], אַז

ס'איז געווען אַ צייט וואָס ס'איז וּפְרֻקָתָה עָלָיו מֶעַל צִוְּאָרָה.

קנה

ישוב הקושיות בפרשת הפְּרָכּוֹת

היצט לאָמיר זען ווייטער דאָס ענין פון די פְּרָכּוֹת.

קט

הקדמה לישוב קושיא מו-מז

איתא במדרש, שאמר הקב"ה אף על פי שאמרת לכהנים שיהיו מברכין אתכם, עמיהם אני עומד ומברך אתכם. ועל זה נאמר ואני אברכם

דער אָמֶת מיין איך דְּבָרִים בְּרוּרִים.

אָזוי ווי ס'שטייט [ביי] פְּרָכּת כְּהֻנִּים, זאָגט דער מדרש², דער בורא כל עולמים האָט געזאָגט [ער] האָט געהייסן די כהנים מ'זאָל בענטשן אידן, האָבן אידן געזאָגט אונז וואָרט מיר לברכותיך, מ'ויל מיר נישט קיין אַנדערענ'ס פְּרָכּוֹת, האָט דער בורא כל עולמים געענטפערט איך ברויך נאָר האָבן [אז די כהנים] זיי זאָלן מַעוֹרֵר זיין, אָבער 'איך' וועל בענטשן, איך שטיי אונטער זיי, די שְׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה.

קט

איבערדעם טאָר מען דאָך נישט קוקן³ [על יד הכהנים בשעת הדוכן, לפי שהשכינה ה' שורה על ידיהם].

אין בית המקדש איבערהויפט, שטייט דאָך⁴, איז עס אָזוי געווען.

¹ במדבר רבה (יא, ב): דומה דודי לצבי או לעפר האֵלִים [והנה זה עומד אחר פתלנו משיגין מן התלנות מציין מן התרפים, ענה דודי ואמר לין וגו'] (שיר השירים ב, ט-י). דומה דודי לצבי, מה הצבי הזה מקפץ ממקום למקום ומגדר לגדר, ומאלין לאילן ומסוכה לסוכה, כך הקב"ה מדלג ומקפץ מכנסת זו לכנסת זו, כל כך למה, בשביל לברך את ישראל שנאמר (יתרו כ, ב) בָּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי וגו'. באיזו זכות, בזכות של אברהם אבינו, דכתיב (נשא ו, כג) 'כֹּה־תִּבְרָכְךָ, כִּמְה דתימא (לך טו, ה) 'כֹּה־יִהְיֶה זֶרְעֶךָ וכו'. משיגין מן התלנות, בשעה שאמר הקב"ה לאהרן ולבניו פה תברכו וגו', אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבון העולמים, לכהנים את אומר שיברכו אותנו, אין אנו צריכין אלא לברכותיך, ולהיותנו מתברכים מפיד, הדא הוא דכתיב (תבוא כו, טו) הִשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וגו'. אמר להם הקב"ה, אף על פי שאמרת לכהנים שיהיו מברכין אתכם, עמיהם אני עומד ומברך אתכם. לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם, לומר שהקב"ה עומד אחרינו, ולכן הוא אומר משיגין מן התלנות, מבין כתפותיהם של כהנים, מציין מן התרפים, מבין אצבעותיהם של כהנים ענה דודי ואמר לי, ואני אברכם (נשא שם כז).

ועיין עוד בגמרא חולין (מט): תניא כה תברכו את בני ישראל וכו', רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי גבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל, והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם.

² כמבואר בשלחן ערוך (או"ח קכח, כג): בשעה שהכהנים מברכים העם, לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה. והעם יכוונו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בהם. הג"ה, וגם הכהנים לא יסתכלו בידיהם, על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם. [ועיין עוד שם בסעיף ל].

³ בגמרא חגיגה (טו): דרש רבי יהודה ברבי נחמיה מתורגמניה דריש לקיש, כל המסתכל בשלשה דברים, עניו כהות. בקשתי, ובגשיא, ובכפניהם. בקשתי, דכתיב (יחזקאל א, כח) כְּמִרְאָה הִקְשַׁת אֶשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵינֵי בְּיוֹם הַגִּשָּׁם וגו' הוא מִרְאָה דְּמֹת כְּבוֹד ה'. בְּגִשָּׁתִי (במדבר כו, כ) וְנִתְתָּה מִהוֹדֶךָ עָלַי. המסתכל בכהנים בזמן שבית המקדש קיים, בשעה שהיו עומדין על דוכן ומברכין את ישראל בשם המפורש [פירש"י: שהשכינה שורה על קשרי אצבעותיהם].

ועיין במגן אברהם על דברי השו"ע הנזכר (ס"ק ל): ולא יסתכלו בהם. היינו נמי משום שלא יסיחו דעתם, ואם כן כבוד שמים שלא יסתכלו במקום אחר. ועיין סימן רכ"ט (סעיף א) דמשמע דלשון להסתכל משמע דוקא להסתכל הרבה אסור, אבל ראה בעלמא לא יתסר. אך נוהגין שלא לראות כלל. ואפשר דעבדינן זכר למקדש, דהתם אפילו ראה בעלמא הוי אסורה משום כבוד השכינה, ואם נסתכל הרבה במקדש ענינו כהות.

קנט

[ועל זה נאמר] וְשָׁמַר אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם (נשא ו, כז). אַז דִּי כְהֲנִים וועלן דאָס מַמְשִׁיךְ זיין, מיט די בְּרָכוֹת וואָס איך הייס זיי, [דעמאָלטס] וועל 'איך' בענטשן.

האָט דער בורא כל עולמים געזאָגט, די בְּרַכַּת כְּהֲנִים, דאָס טוט דער בורא כל עולמים זאָגט ער.

קנט

ישוב קושיא טו-טז

ואם הוא כן בסתם כהנים, כל שכן אצל יצחק אבינו, שהיה צריך רק להמשיך את הברכות באתערותא דלתתא, אבל הקב"ה בעצמו היה המבורך

דאָס איז ביי פֿשוּט'ע כְּהֲנִים, על אחת כמה וכמה [ביי] יִצְחָק אַבִּינוּ.

יִצְחָק אַבִּינוּ האָט עס נאָר געדאַרפֿט אַראָפֿ צו ברענגען, אָבער געבענטשט האָט דער בורא כל עולמים^{טו}.

קס

וממילא לא שייך להקשות למה אמר ויתן לך משל אחיך, גם האיד חל הברכות אם טעה יצחק שהוא עשו, כי הקב"ה הוא שבירך את יעקב

[וממילא נמצא] מ'קען קיין קשיות נישט פרעגן, ער האָט געמיינט [שהוא עשו], ער האָט געטון [ליתן גם של אחיך].

[שהרי] די בְּרָכוֹת האָט דער בורא כל עולמים געזאָגט.

דעם גאַנצן וְיָתֵן לְךָ האָט דער בורא עולם געזאָגט.

[און] דער בורא כל עולמים האָט געוואוסט פֿאַר וועמען ער זאָגט דאָס, און צו וואָס ער זאָגט דאָס.

קסא

ושדייק האבן עזרא, דכיון יצחק היה נביא, למה לא אמר לעשו שה' צוה לו לברך את יעקב. כי סוף סוף יצחק הוא שהמשיך את הברכות באתערותא דלתתא

[און] ער [יצחק] האָט אים נישט געקאָנט ענטפערן [לעשן] מ'האָט מיר געהייסן [לברך את יעקב] (וכמו שהקשה האבן עזרא). וואָרן 'ער' האָט דעך עס דאָך מַמְשִׁיךְ געווען האָט ער עס, אַזויפיל האָט יצחק אַבִּינוּ געטון, [ווייל] מ'האָט געברויכט האָבן אַתְּעֵרוּתָא דְלַתְתָּא, אַזוי ווי ס'שטייט^{טז} [אז] טאַקע מיט דער סְעוּדָה [שהביא לו יעקב] האָט ער

^{טו} ועיין בזוהר הק' בפרשתן (קלט): ואי תימא, היך לא ידע יצחק קל עובדיו בישין דעשו, והא שכינתא הות עמיה, דאי לא שריא עמיה שכינתא, היך יכיל לברכא ליה ליעקב בשעתא דברכיה. אלא ודאי שכינתא הות דיירא עמיה בביתא, ודיירא עמיה תדיר, אבל לא אודעא ליה, בגין דיתברך יעקב בלא דעתיה, אלא בדעתיה דקודשא בריך הוא. והכי אצטריך, דבההיא שעתא דעאל יעקב קמי אבויה עאלת עמיה שכינתא, וכדין חמא בדעתו יצחק דאתחזי לברכא, ויתברך מדעתא דשכינתא.

^{טז} הענין מבואר בכמה ספרים הק'. וז"ל הבאר מים חיים (בראשית ב, ז): וישיבת הצדיק על השולחן אדרבה בשמחה ובטוב לבב, כי ענין האכילה, מלבד כל הסודות הנפלאים והנוראים התלויין בהם עד שמתקן כל דבר בבחינת הקרבן ממש, כי קרב לה, ושולחנו מכפר עליו כמו המזבח בזמן הבית כמאמר חז"ל (מנחות יז), הוא ענין נפלא למאור. ועל זה אמר יצחק (כו, ד) וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים פֶּאֶשֶׁר אֲהַבָּהּ וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי וגו', כידוע לידועים. ראמרו חז"ל (שבת ל: א) אין השכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. ובקדושת אכילתן ושביעת רצונם בהאכילה, - כמאמר הזוהר הק' שם (ח"ב קנט): האי רעותא דשוויה על האי מיכלא, רצון איקרי, כאמור (תהלים קמח, טז) וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן, אכילה לא כתיב אלא רצון, - מְשַׁרִּים שכינת קל על שלחנם, ויכולין להמשיך על ידי זה כל הברכות לעולם.

מִמְשִׁיךְ גְּעוּוֹעַן הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה, מִמְשִׁיךְ גְּעוּוֹעַן דַּעַם פַּח אֱלֹקֵי, דִּי שְׂכִינָה הַקְדוּשָׁה, אַז דִּי שְׂכִינָה הַקְדוּשָׁה זָאָל בַּעֲנַטְשֵׁן.

אָזוּי ווי דִּי פֿהָנִים זָאָגן, און דער בורא כל עולמים זאָגט [על ידי אֲתֶּעֱרֹתָא דְלִתְתָּא יְדִידָהוּ].

קסב

ממילא איז נישט [שייך] קיין שום קְשִׁיָּא פֿאַרוואָס אַהיִן און פֿאַרוואָס אַהער, [אויף כי לכאורה] ער האָט געהאַט אַ טְעוּת. [ווייל אפילו] ער האָט נישט געוואוסט פֿאַר וועמען ער איז מִמְשִׁיךְ, אָבער ער האָט מִמְשִׁיךְ גְּעוּוֹעַן [השראת השכינה], און געבענטשט האָט דער בורא כל עולמים.

קסג

הוספה לשוב קושיא זו

איאת באור החיים הק', דאף שהכל נתגלה למשה בסיני, אף מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אבל מקום רמזותם בפסוקי התורה, נמסרה גם לחכמים שבכל דור לחדש בתורה

קען נאָך זיין ווייטער, אָזוּי ווי דער אור החיים הקדוש זאָגט¹⁷, משה רבינו האָט דאָך געוואוסט אלעס פון הר סיני, אַלע הִלְכוֹת¹⁸, נו וואָס דען האָבן זיי אויפגעטון שפּעטער, די תנאים ואמוראים.

זאָגט ער, מִשֶּׁה רַבֵּינוּ הָאָט געוואוסט אַלעס, נאָר 'וואו' ס'ליגט אין פֿסוק [זה] נתגלה בכל דור על ידי חכמי הדור. ומשה רבינו] ער האָט געזאָגט די נְבוּאָה, די פֿסוקים האָט ער געזאָגט, די נְבוּאוֹת. נאָר וואָס ס'ליגט אַלץ אין דעם [בלשונות אלו], האָט ער אויך נישט געמוזט וויסן [היכן רמזו בלשון הפסוקים, נאָר] דאָס האָט מען איבערגעלאָזט [פֿאַר] אַלע חֲכָמֵי הַדּוֹר, וואָס זיי האָבן מִקְבֵּל געווען מְשׁוּרָשׁ נִשְׁמָתָם פון באָרג סיני [רמזות הפסוקים], האָבן זיי עס מְגַלָּה געווען [בדורים] 'וואו' ס'שטייט אין פסוק, [און] ער האָט אַלע הִלְכוֹת געוואוסט.

¹⁷ באור החיים הק' פרשת תזריע (תזריע יג, לו): וראיתי ליישב מאמרי רבותינו ז"ל, שאמרו (ויקרא רבה כב, א. ומובא לקמן) שלא היה דבר שלא נמסר למשה בסיני, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. ואמרו במקום אחר (במדבר רבה יט, ו) כי רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה, כאמרו (ישעי' מב, טז) [אֵלֶּה] הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם, אַעֲשֶׂה לָא נֹאמַר וכו', ועייין שם בדבריהם. וכן כמה מאמרים שדומים לזה.

ונראה כי ישוב המאמרים הוא, כי הן אמת שכל דבר תורה נאמר למשה, ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, והגם שתצרך כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה, אין חידוש שלא ידעו משה. אבל ההפרש הוא, כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והנה האדון ברוך הוא בחכמתו יתברך רָשָׁם בתורה שבכתב כל תורה שבעל פה שאמר למשה, אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמזו בתורה שבכתב, וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה, שְׁיִשְׁבוּ ההלכות שנאמרו למשה בסיני והסודות והדרשות, כולן יתנו להם מקום בתורה שבכתב. ולזה תמצא באו התנאים וחברו תורת כהנים וספרי וכו', וכל דרשתם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות, והלבישום בתורת ה' תמימה שבכתב. ואחריהם – ועד היום – זו היא עבודת הקודש בני תורה, לדייק המקראות וליישבם על פי המאמרים שהם תורה שבעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת אֲרֵץ הַחַיִּים. וענין זה לא נמסר למשה כולו לדעת כל תורה שבעל פה היכן היא כולה רמזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו ז"ל שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה, אין הכוונה שלא ידע משה עיקרן של דברים, הלא ממנו הכל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמזוים בתורה וכו', ודברים אלו נכונים הם.

¹⁸ כמבואר בויקרא רבה (כב, א) [וכ"ה בקהלת רבה (פ"א, פסוק י. פ"ה, פסוק ח) ובירושלמי פאה (יג.)]: [וַיִּתֵּן ה' אֵלֶּי אֶת שְׁנֵי לוחות הָאֲבָנִים קְתֻבִּים בְּאֶצְבָּע אֱלֹקִים וַעֲלִיקֶם כָּל הַדְּבָרִים (עקב ט, י). רבי יהושע בן לוי אמר, וַעֲלִיקֶם כָּל הַדְּבָרִים, וכתב (שם ח, א) קַל הַמְצוּהָ אֲשֶׁר אֲנִי וגו', כל ככל, דברים הדברים, מצוה המצוה, מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו, כולן נאמרו למשה בסיני, שנאמר (קהלת א, י) יֵשׁ דָּבָר שִׁיאִמַר קֶאֱה זֶה חֻדָּשׁ הוּא, חבירו משיב עליו כְּבָר הִיָּה לְעַלְמִים (שם).

לשון תולדות תשכ"ז (חלק ג) קדשו יא

קסד

ונמצא שאף בלשון הנבואה שאמר משה, ממון שם דברים יותר ממה שידע משה בעצמו

קומט אויס, אפילו משה רבינו אליין, אין די נבואה [שאמר משה], איז דא פרטים אזעלעכע וואס ער אליין האט נאכנישט געוואוסט. נאך [אז] 'דאס' איז די נבואה.

קסה

ועל דרך זה יש לומר, דהדרשות שדרשו במדרש, אין הכוונה שכיוון יצחק לכל זה, אלא שהיתה השכינה מדברת מתוך גרונו, והשכינה הוא שכיוונה כל אלו הדרשות

און [כמו כן, ווען] יצחק אבינו האט געזאגט די ברכות, ער האט געזאגט דאס לשון, און ס'איז געווען קאן זיין טאקע שכינה מדברת מתוך גרונו - אזוי ווי ביי משה רבינו'ן - דעמאלטס. און וואס ס'ליגט [אבער] אין דערינען, איז ער אליין הערשט שפעטער געווארן געווארן [די דרשות] 'וואס' ס'ליגט אין די ברכות, דעם לך אין ברכותך, ושל אחיך, דאס איז ער הערשט געווארן געווארן שפעטער [לאחר שנתוודע לו מפי יעקב שהשיג את הדרשות].

קסו

ביאור המדרש: בא אחיך במרמה, בחכמת תורתו

לדרכינו הכוונה, כי יעקב השיג בחכמת תורתו גם כל הדרשות הממונים בלשון הברכה שאמר יצחק, ושוב נודע ממנו אחר כך ליצחק. וזה שאמר יצחק לעשו, שיעקב בא בחכמת תורתו שהשיג הדרשה ויתן לך של אחיך, ובוה לקח גם 'ברכתך'

[ובפסוק] בא אחיך 'במרמה' ויקח את ברכתך, זאגט דער מדרש [בראשית רבה טז, ד] [בא] בחכמת תורתו.

[ולכאורה] וואס איז דער בחכמת תורתו.

[אמנם לדרכינו] זאגט ער [המדרש, כי] יעקב אבינו האט דאס משיג געווען [מה שנרמז בלשון הברכות שאמר יצחק], ער האט געקאנט אלע דרשות וואס חכמינו ז"ל האבן גע'דרש'נט [במדרשים, באלו הלשונות].

[און ווען] ער האט משיג געווען, איז ער [יצחק] געווארן געווארן הערשט [מה שהיה רמז בדבריו].

קסז

ער [יצחק] האט אויך געוואוסט אלעס [בשאר כל ענינים], נאך וואס דען מ'האט דאך מן השמים מעלים געווען פון אים [ענינו של עשו] ער זאל נישט וויסן, און [כדי] אז ס'זאל 'אזוי' אראפקומען די ברכות, פונעם בורא כל עולמים אליין, אן א שום דעת אנושי. דאס איז אזוי געווען מן השמים.

קסח

ממילא איז רעכט דער ברכת תורתו, [כי בזה] ויקח את ברכתך, ער האט גאָר צוגענעמען דיינס אויך, [על ידי שהשיג בחכמת תורתו, דרשת ויתן לך, שלך ושל אחיך].

קסט

חקרמה לישוב קושיא יז-יח

אמנם כל אלו הברכות יתקיימו בעיקר רק לעתיד לבא, וכדרך שכתב

הרמב"ן לענין הברכות דפרשת בחוקתי, שעדיין לא נתקיימו עד לעתיד לבא

אבער איין זאך איז לעולם [פעלט נאך אויס, שהרי] די אלע ברכות זענען דאך נאכנישט מקיים געווארן, ס'איז נאכנישט געווען [בשלימות דער] יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים.

אָזוי ווי דער רמב"ן הקדוש זאָגט אין פרשת בחקותי^ט, אַז די אַלע בְּרָכוֹת וואָס שטייען [דאָרט] אין פסוק, זענען נאָכנישט געווען, אָבער דאָס וועט זיין לַעֲתִיד.

קע

וכן מבואר במדרש, דהברכות שברכו האבות, משומרין הן לעתיד לבא

ס'שטייט אַרויס אין מדרש^כ, אַלעס וואָס מ'איז נהנה בעולם הזה, איז פון די ברכה פון בְּלָעַם. און די בְּרָכוֹת פון די עלטערן [האבות הקדושים] זענען שְׁמוּרִים אויף לעתיד, דאָס לאָזט מען איבער אויף לעתיד. די אַלע בְּרָכוֹת וועלן זיין לעתיד. דאָס איז דער אַמֶּת.

קעא

עוד הקדמה לשוב קושיא יח

בקדושת יום טוב מבאר המשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, ולכן נקט בלשון כזה, כדי לרמוז כי סיבת כל המלאכות הוא רק לפי שעדיין לא נתקן לגמרי חטא אדם הראשון, ועדיין חסר 'אחת' שהוא היחוד השלם שיהיה בעולם התקון

[והנה] דער טאַטע זכרוננו לברכה זאָגט אין קדושת יום טוב^{כא} [לפרש לשון המשנה] (שבת עג.) אַבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת, [דלכאורה] פאַרוואָס זאָגט ער נישט אַרויס אבות מלאכות ל"ט.

זאָגט ער אַזוי. דער אר"י הקדוש זאָגט דאָך^{כב} [אז] די אַלע [ל"ט] מְלָאכוֹת זענען וועגן חטא אָדָם הָרָאוּשׁוֹ, [ולעתיד לבא] ווען ס'וועט זיין דער רעכטער יחוד הַשָּׁלֵם, וועט דאָך פאַרראַכטן ווערן דער חטא אָדָם הָרָאוּשׁוֹ, דעמאָלטס וועט מען נישט ברויכן [מער] די אַלע מְלָאכוֹת.

^ט ברמב"ן בחקותי (כו, יב): ודע כי לא השיגו ישראל מעולם לברכות האלה בשלמותן, לא הרבים ולא היחידים מהם, שלא עלתה זכותם לכך וכו', ועל כן תמצא לרבותינו ז"ל [במדרשים] שזיכירו בפסוקים האלה לעתיד לבוא, מלמד שתינוק מישאל עתיד להיות מושיט וכו' (תורת כהנים בחקותי פ"ב, ב), עתיד הקב"ה לטייל עם הצדיקים לעתיד לבוא (שם פ"ג, ג), כי לא נתקיים, אבל יתקיים עמנו בזמן השלימות. [ועיין עוד ברמב"ן פרשת האזינו לב, מ].

^כ בדברים רבה (ג, ד): וְשָׁמַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ [את הפרית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך] (עקב ז, יב). מהו 'וְשָׁמַר', אמר רבי שמואל בר נחמן, כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה, מכח הברכות שברכם בלעם הרשע, אבל ברכות שברכו אותן האבות, 'משומרין' הן לעתיד לבא, שנאמר 'וְשָׁמַר' ה' אֱלֹקֶיךָ וגו'.

^{כא} בקדושת יום טוב (ריש פרשת ויקהל, אות ב): ובהקדם לפרש אמרם ז"ל אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וכו', ודוקק בעל התוספות יום טוב, דכי סני ליה ליתני המספר כמו שהוא, ל"ט וכו', עיין שם. ○ ולדעתי אפשר שרמזו בזה על דרך דאיתא בבאר מים חיים (פרשת פקודי, ועי' באורך בסידורו של שבת דרוש ז, א, ג) לפרש הפסוק (יתרו כ, ט) שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד גו', דלכאורה יפלא, וכי חיוב על האדם לעבוד עבודה בששת ימי המעשה. אמנם יתבאר הענין על פי הידוע שכל הל"ט מלאכות שנמצא בכל מלאכת העבודה, כולם נתהוו מהל"ט קללות שנתקללו אדם וחוה והנחש, שבוה נתקללה האדמה וכל צבאיה, שלא תוציא הארץ צמחה כי אם ע"י עבודת המלאכות, ועל כן החיוב בששת ימי המעשה לברר ענפי הקדושה מכל דבר ודבר בל"ט מלאכות, ועל ידי זה אנו ממתיקים את הקללות מעט מעט, עד ביאת משיחנו במהרה בימינו אמן. ואי"ה בעת שיהיה התקון, לא יהיו צריכין לשום מלאכה, כי אז ותוצא הארץ מקללותיה, ולא תהיה צריכה לעבודה. וזה אומר שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד, או שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה (ויקהל לה, ב), כי העבודה והמלאכה הכרחיות בהם, לתקן העבודה והמלאכה מדיני אלקים ולהמשיך הברכות לעולם, עיין שם באריכות וביתר ביאור. ○ המורם מדבריו, כי בעת ביאת משיחנו במהרה בימינו אמן, שיהיה היחוד שמו יתברך, אבל בעת שיהיה היחוד בשלימות לא יצטרכו לשום מלאכה, כי כבר יהיה נתקן הפגם, ותוצא הארץ מקללותיה, ויעשה מל"ט מלאכות ט"ל, ואז יהיה שמו יתברך כשל לְיִשְׁרָאֵל (הושע יד ו).

^{כב} עיין באורך בספר הליקוטים (פרשת בהר).

זאָגט ער, אַבֹּת מְלָאכוֹת אַרְבַּעַיִם, פֶּאָרוּוָאָס, ווייל ס'איז נאָך חָסֵר 'אַחַת', ס'פֿעלט נאָך דער יְחוד, דער איינציגער יְחוד.

קעב

וכמו כן לעניינו, כל אלו הברכות שבירך יצחק בברכת וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹקִים וגו', יתקיימו רק בזמן היחוד השלם, כשלא יהיה עוד חסר בחינת 'אַחַת'.

איבערדעם [לעתידי לבא] ווען די אַלע בְּרָכוֹת וועלן מקויים ווערן, דעמאָלטס וועט שוין נישט זיין קיין חָסֵר אַחַת, ווען ס'וועט זיין דער יְחוד הַשָּׁלֵם, ס'וועט פֶּאָררָאכטן ווערן [חטא אדם הראשון], דעמאָלטס וועט נישט זיין די אַלע מְלָאכוֹת וועט נישט זיין. [און] ביז דערווייל לעבן גאַר אידן פון אַנדערע כוחות, [אבל הברכות אלו עדיין הם שמורים על לעתידי לבא].

קעג

ועל זמן הגלות בירך אותו אחר כך בברכה בפני עצמה המבואר בסוף הפרשה, וַיִּתֵּן לָהּ אֶת בְּרַכְתּוֹ אַבְרָהָם וגו', וכמבואר במדרש שאז בירך אותו בברכת הגְּלוּת.

אַבער שפּעטער [בסוף הפרשה] שטייט דאָך [אז] ער האָט דאָך אים נאָכאַמאַל געבענטשט [קודם שהלך יעקב לחרון], צום סוף ווען ער האָט אים אַוועקגעשיקט, וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב (כח, ה), האָט ער אים נאָכאַמאַל [געבענטשט וַיִּתֵּן לָהּ אֶת בְּרַכְתּוֹ אַבְרָהָם וגו' לרשתך] אַת אַרְצֵךְ מִגְרִיבָה (כח, ד).

זאָגט דער מדרש²², [דלכאורה הלא] ער האָט דאָך אים שוין געבענטשט און דער בורא כל עולמים האָט געבענטשט וואָס בענטשט ער אים נאָכאַמאַל. [נאָך] דאָס איז בְּרַכַּת הַגְּלוּת.

[פון דעם] זעט דאָך אויס אַז ודי בְּרָכוֹת של וַיִּתֵּן לָהּ] דאָס איז נישט געווען קיין בְּרַכַּת הַגְּלוּת, אַז די פריעריגע בְּרָכוֹת זענען געווען [אויף] דעמאָלטס ווען ס'וועט שוין נישט זיין קיין גלות אויף דער וועלט, אויף שפּעטער האָט ער אים געבענטשט.

און 'דאָס' [הברכת הגלות] איז אַן עקסטערע בְּרָכָה [כשביירו באופן] אַז ער זאָל נישט וויסן, פון דעם האָט ער נאָך נישטאַמאַל געוואוסט עָשׂו, דאָס איז געווען דערנאָך ווען ער האָט אים אַוועקגעשיקט צו לָבָן.

[אבל מה שבירך בתחילה] דעמאָלטס איז נאָכנישט געווען קיין בְּרַכַּת הַגְּלוּת, זענען די אַלע בְּרָכוֹת נאָר געווען אויף דעמאָלטס [על לעתידי לבוא].

²² בבראשית רבה (ע"ה, ח): דבר אחר וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים (ל"ב, ד), וזה שנאמר ברוח הקודש על ידי שלמה מלך ישראל (משלי י, ו) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק וּפִי רְשָׁעִים יִכְסֶּה חֶסֶד, כנגד מי אחר שלמה המלך הזה, לא אָמְרוּ אלא כנגד יעקב ועשו, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק זה יעקב, וּפִי רְשָׁעִים יִכְסֶּה חֶסֶד זה עשו הרשע. אשוריהם הצדיקים שמתברכין בארץ ומתברכין בשמים, וכך היא המדה, שנאמר (ישעיה' ס"ה, טו) אֲשֶׁר הִתְבָּרַךְ בָּאָרֶץ יִתְבָּרַךְ בַּאֲלָקֵי אָמֶן. להודיען שכל הברכות שבירך יצחק את יעקב, כנגדו ברכו הקב"ה מלמעלה, יצחק אמר לו וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וגו', והקב"ה ברכו בטל ומטר, שנאמר (מזכ"ה, ו) וַהֲיִהּ שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל וגו', יצחק אמר לו וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ, והקב"ה ברכו בחבואה, שנאמר (ישעיה' ל, כג) וַיִּתֵּן מִטָּר וַיִּרְעַף אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת הָאָדָמָה. יצחק אמר וַעֲבֹדוּךָ עַמִּים, והקב"ה אמר לו (שם מ"ט, כג) וַהֲיוּ מְלָכִים אֲמִנְךָ וְשִׁרְוֹתֶיהֶם מִיְּנִיקֶתְךָ, יצחק אמר לו הִנֵּה גָבִיר לְאֻחִיךָ, והקב"ה אמר לו על ידי משה (תבוא כ, יט) וּלְתַתְּךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם. הא למדת שכל הברכות שברכו יצחק מלמעלה, ברכו הקב"ה מלמעלה. ואף רבקה אמו ברכתו כנגדן וכו'.

וכי מאחר שברכו הקב"ה, אביו למה חזר וברכו, שנאמר (כח, א) וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, אלא שראה יצחק ברוח הקודש שעתידין בניו להגלות לבין האומות אמר לו בא ואברכך ברכות של גלויות, שיהזור עליך הקב"ה ויקבצך במין הגלויות. ומה הן הברכות, (איוב ה, יט-כב) בָּשָׁשׁ צִרֹת יִצְלִיךָ וּבִשְׁבַע לֹא יַעַבְךָ רָע, בָּרָעַב פָּדָךְ מִמָּוֶת וּבְמַלְחָמָה מִיַּד חָרֵב, בָּשׁוּט לִשְׁוֹן תִּחְבֶּא וְלֹא תִירָא מִשֶּׁד כִּי יָבֹא, לָשֹׂד וּלְכַפֵּן תִּשְׁחָק וּמַחֲיִת הָאָרֶץ אֶל תִּירָא. לכן נאמר בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק.

קער

ישוב קושיא יח

וזה שמעון עשו הברכה 'אחת' הוא לך אבי, וכי יש לך רק ברכות על לעתיד לבא
שהוא זמן של 'אחת', ברכני גם אני אבי, שחברך אותי בשאר ברכות השייכים בזמן הזה

האט עשו גע'טענה'ט, אלעס האסטו אים איבערגעגעבן, [אבער] דא שטייען נאָר
אלע ברכות נאָר ווען ס'וועט זיין דער 'אחת', [ולזה אמר] הברכה 'אחת' הוא לך אבי,
נאָר אויף 'דעמאלטס' האסטו נאָר ברכות? און 'ביז דערווייל' האסטו גאָרנישט?
ברכני גם אני, בענטש מיך עפעס אויף היצט אויך.

ער זוכט דאָס נישט [הברכות של] שפעטער נאָך ביאת המשיח ווען ס'וועט זיין
התגלות כבוד שמים, ער האט אויף דעם נישט געוואָרט, ער האט נישט אַרויסגעקוקט
אויף דעם אזוי ווי אונז קוק מיר אַרויס, ער וויל עפעס דערווייל אויכעט.

קעה

ישוב קושיא יז

ולזה נענה לו יצחק, כי מברכת עולם הזה שבזמן הזה, שפיר יוכל ליתן לו

[וועל זה השיב לו יצחק].

אזוי! - זאָגט ער - אויף 'דעם' קען איך דיר שוין יאָ געבן!
איך האָב געמיינט [אז דו דארפסט אויף לעתיד]. ער האט נאָך אלץ גערעכנט, ער האט
דאָך אים פון פריער אויס האט ער אים דאָך עפעס געזען פאַר אַ צדיק, [ולכן היה סבור
ששייך גם לו הברכות דלעתיד].

[און] איך וועל שפעטער (באות קפה-רג) שוין מסביר זיין וואָס ער האט געטראָפן.

קעו

חקרמה להוספה על ישוב קושיא יז-יח

ולישוב קושיא יב, וקושיא יד

[און צו] זאָגן פֿשוט קען זיין אויך [להוסיף על ישוב קושיא יז-יח] [וכדלהלן באות קפג].

קעו

[דהנה] לעולם איז אזוי, [דלכאורה יפלא] וויאזוי האט ער זיך עפעס געפאָפּט [אין
עשו]. ווי איך האָב געשמועסט פריער (באות כו) [ביי] די קשיות^{כד} (בקושיא יב).
און כ'האָב געפרעגט די קשיות (בקושיא יד) וויאזוי האט ער עפעס געקאָנט זאָגן
אנכי עשו בכרך. ס'איז עפעס אַ פּלאַ.

קעה

איתא בספרים בשם המדרש, שעתידי חזיר ליטור, ושהכוונה על עשו שנקרא חזיר, והמעם לפי שעתידי הקב"ה
להחזיר לישראל לעתיד לבוא. שיתבמל עשו הפשוט כח המומאה שלו, ומה שישאר ממנו יהיה כלול בהקדושה

נאָר וואָס דען.

ס'שטייט אין מדרש, עתידי חזיר ליטור, זאָגט דער מדרש^{כה} דאָס מיינט מען
עשו'ן, שפעטער וועט זיך עשו אויך איבערדרייען.

^{כד} אלא שרבינו קיצר שם, והפליג לדברים אחרים ביתר הקושיות.

^{כה} הובא ברבינו בחיי (שמיני יא, ד) וז"ל: ובמדרש תנחומא (ישן, שמיני סימן יד) למה נמשלה מלכות זו [של אדום] לחזיר, שעתידי הקב"ה להחזיר עליהן מדת הדין. ויש נוסחאות שכתוב בהן שעתידי להחזיר העטרה ליושנה וכו'. ויש נוסחאות שכתוב, עתידי הקב"ה להחזיר לו. וההמון מבינים ש'החזיר' יהיה טהור לישראל, אבל ביאור הענין על הכח שלו שהוא מיצר לישראל, ולעתידי ישוב עם שאר כל הכוחות לעזור ולתמוך לישראל, כי ירבה השלום בעולם, שנאמר (ישעי יא, ו) וגר זאב עם כבש וגו', וכתוב (שם, ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי.

עֲשׂוֹ ווערט אָנגערופן חֲזִיר¹¹, [מלשון] ער איז מִחֲזִיר די מלוכה פֿאַרן בורא כל עולמים¹². שפעטער וועט עֲשׂוֹ אַריינקומען אין דער קְדוּשָׁה אַרײַן, ער וועט 'דאָך' איבערגעדרייט ווערן, שפעטער וועט ער גאָר אַנדערש זײַן.
[און] ביז דערווײַל איז דאָך אויך דאָ די גִּרִים [מבני עשו, וכגון] אַנטוֹנינוס וְרַב־כַּח אפילו.

קעט

[קושיא ב]

ובזה יש לבאר דברי רש"י, שמפרש בפסוק וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק, יעקב ועשו האמורים בפרשה. דלכאורה מה משמיענו בזה

דאָס קען זײַן, [וואָס אויפן פסוק] וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק, זאָגט רש"י, יעקב ועשו האמורים בפרשה.

[ולכאורה קשה] וואָס דערציילט ער עפעס יעקב ועשו האמורים בפרשה, ווייסט מען דען נישט, ס'שטייט דאָך [ארויס], מ'זעט דאָך [דאָס] דערנאָך אין פסוק.

(התירוץ הוא להלן באות רטו)

קפ

ישוב קושיא יב

אמנם יובן בהקדם לבאר האך טעה יצחק בעשו, דהוא לפי שיצחק הרגיש בו את הבחינה של עשו דלעתיד מה שישאר ממנו ויוכלל בהקדושה, ואת העשו הפשוט העלימו ממנו מן השמים

[נאָר] מ'זעט דאָ [אז] יִצְחָק'ן האָט מען מן הַשָּׁמַיִם געוואָלט פֿאַרנאָרן, און אַזוי פֿשוט מיט עֲשׂוֹן [ממש] האָט מען נישט געקענט גיווען פֿאַרנאָרן, האָט מען אים אַהערגעשטעלט עֲשׂוֹן אַזוי ווי ער וועט זײַן לַעֲתִיד, ער שמועסט פון 'דעם' עֲשׂוֹ, ווען ער קומט דאָרט אַרײַן, ווען ער איז דאָרט אַרײַנגעקומען צו יצחק אבינו.

ויעין בחידושי הריטב"א (קידושין מט: ט) על דברי הגמרא עשרה קבים נגעים ירדו לעולם, תשעה נטלו חזירים, וז"ל: יש שפירשו אָדום, כדכתיב בו (תהלים פ, יד) יִכְרַסְמֶנָּה חֲזִיר מִצֵּר. ועליהם אמרו בהגדה למה נקרא שמו חֲזִיר, שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל לעתיד לבוא.

ויעין בדברי רבינו בחידושי תורה תשט"ז בפרשת (ליל שב"ק, עמוד קי) וז"ל: על פי מה דאיתא במדרש שעתיד חזיר ליטהר, וכתבו המקובלים (עי' ריקאנטי פרשת שמיי) שזה קאי על עֲשׂוֹ, שלעתיד יטהר גם הוא, ויחזור אל הקדושה. ○ והגם שיש אומרים שיתבער מן העולם, וכמו שכתוב (עובד"א, א) כֹּאֵל וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לִשְׁפֹט אֶת הָרַע עֲשׂוֹ, שיעשו בהם משפט ויבערו אותו מן העולם, אבל זה אין לידע מה שיהיה אז, דהרבה בחינות יש וחילוקים בין הרשעים. וגם היפה תואר (עי' ויקרא רבה יג, טו) ד"ה חרש תורה) פירש, שזה שעתיד חזיר ליטהר קאי דוקא על עֲשׂוֹ, ולא על החזיר, שהוא סובר שלא ישתנו דיני התורה כלל לעתיד.

¹¹ כמובא ברש"י (כו, לה): [וְהָיָה עֲשׂוֹן] בֵּן אֲרָכָיִים שָׁנָה. עֲשׂוֹ הָיָה נמשל לַחֲזִיר, שנאמר (תהלים פ, יד) יִכְרַסְמֶנָּה חֲזִיר מִצֵּר וכו'. [ומקורו בבראשית רבה (סה, א) ע"י ש"].

¹² בויקרא רבה (ג, ה): וְאֵת הַחֲזִיר (שמיי יא, ט) זו אָדום, והוא גֵּרָה לֹא יִגָּר (שם) שאינה גוררת מלכות אחריה, ולמה נקרא שמה חֲזִיר, שִׁמְחֻזָּת עטרה לבעליה, הדא הוא דכתיב וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לִשְׁפֹט אֶת הָרַע עֲשׂוֹ וְהָיָה לָהּ הַמְּלוּכָה.

¹³ הכוונה על אנטונינוס לחוד כמובן. אלא דנקט רבינו לשון רש"י בפרשת (כה, כג): שְׁנֵי גוֹיִם בִּבְטָנָה. גיים כתיב, כמו גאים, אלו אנטונינוס ורבי וכו'.

וביותר יומתק הכוונה בכאן, על פי מה איתא בספרי המקובלים דאנטונינוס היה גלגול עשו, ורבי היה גלגול יעקב. ויעין מה שכתב באגרא דכלה בפרשתן (בפסוק שני גיים בבטן) וז"ל: והנה בפסוק הלז היה מהראוי לכתוב גוים בוא"ו וכתב ביו"ד, רמז לזמן אנטונינוס ורבי, שאז ניתקנה הסט"א, והיה אז בנקל להיכלל כל הדברים העולמיים בעשר ספירות קדושות, מספר היו"ד. מה שאין כן כשהיו הנשמות בגלגול הראשון דיעקב ועשו, כי אז נאמר ביעקב לבד יוֹד אֶחָד בַּעֲקָב, ר"ל היו"ד היתה אֶחָד בַּעֲקָב עֲשׂוֹ, בבחינת העקב היא הקליפת נוגה, שהיה יעקב מחבר ומקשר העקב דבקליפת נוגה להיכלל ביו"ד, ועל שם כך נקרא יעקב"ב. והא דאנטונינוס נתגייר, הוא במורא בירושלמי מגילה (פ"א, ה"א), והובא בתוספות (ע"ז י" ד"ה אמר, וד"ה וי"א).

און אויך די אַלע נַשְׁמוֹת וואָס זיי קומען אַרויס [פון עשו, וכּוּן] אַנטוּנינוּס וְרַבִּי, די נַשְׁמוֹת פון אים, 'דאָס' האָט ער געזען. ער שמועסט נישט פון 'יענעם' עֶשָׂו [הפשוט]^ט.

קפא

ישוב קושיא יד

וכמו כן יעקב אבינו כשנכנס לקבל הברכות, התלבש באותה הבחינה של עשו 'דלעתיד' שיוכלל בבחינת יעקב, ולכן שפיר אמר באותה שעה אֲנִכִּי עֶשָׂו, והיה זה אמת. ואמר 'בְּכָרְךָ', היינו בחינת הקדושה שבו, שעל זה נאמר בְּנִי 'בְּכָרְךָ' יִשְׂרָאֵל

און יעקב אבינו.

[פונקט] אַזוי ווי ער [משה רבינו] האָט זיך מַתְלַבֵּשׁ געווען [כאברהם] ווי כ'האָב פריער געזאָגט^ל [בביאור ענין] צָר קְלָסְתָּר פִּנְיוּ [של משה דומה לאברהם]. אַזוי ווי דער בורא כל עולמים האָט געזאָגט אויף משה רבינו אַז ס'איז אברהם אבינו, ווייל ער האָט אויף אים אַרויפגעטון די צורה פון אברהם אבינו [וכמו שמבאר בבני יששכר, והוספנו לבאר כי] ער האָט אים מַרְפִּיב געווען דעם פֶּחַ [וזכות] פון אברהם אבינו.

[די זעלבע] קען זיין [דאָ ביי יעקב אבינו], דער בורא כל עולמים האָט [באותה שעה] טאַקע מַרְפִּיב געווען אין יעקב אבינו^ן די בחינה וואָס עֶשָׂו וועט זיין לעתיד. און דער אַמֶּת וועט ער דאָך דעמאָלטס נכלל זיין אין די זַרַע יַעֲקֹב, אין זַרַע יִשְׂרָאֵל, איבערהויפט די גֵּרִים, זענען דאָך שוין אַודאי זַרַע יַעֲקֹב^ל [גם בזמן הזה].

דער בורא כל עולמים האָט מַרְפִּיב געווען טאַקע דעמאָלטס אין יעקב אבינו, דעם עֶשָׂו וואָס ס'וועט זיין לַעֲתִיד.

קפב

[איבערדעם] האָט ער טאַקע געקענט זאָגן אֲנִכִּי עֶשָׂו, איך בין [דאָס] טאַקע, ער איז טאַקע געוועזן דאָרט. נאָר נישט דער 'היצטיגער' עֶשָׂו, [רק] עֶשָׂו 'בְּכָרְךָ' האָט ער געזאָגט, [והכוונה כי] דעמאָלטס וועט ער אַריינקומען וועט זיין אַלעס צווישן 'אידן', [שהם נקראים] בְּנֵי 'בְּכָרְךָ' יִשְׂרָאֵל [שמות ד, כב]. [דעמאָלטס] וועט ער זיין גערעכנט צווישן אידן, ער וועט נִתְהַפֵּךְ ווערן, הערשט אויף דעמאָלטס שמועסט ער, און דאָס איז ער געווען.

קפג

הוספה לישוב קושיא יז-יח

יצחק ראה עד אז בעשו רק את הבחינה שלו דלעתיד שיוכלל בקדושה, ולכן היה סבור שמה שרוצה עשו בהברכות, הוא גם כן על אותן הברכות שחקיימו לעתיד לבא

היצט איז אַזוי.

^ט וועיין עוד כעין זה בדברי רבינו בס"ג תולדות תשכ"ה.

^ל לעיל בהדרוש (בהנדפס בחלק א' של הקונטרס, אות פג-פו), על פי דברי הבני יששכר (סיון ב, ב).

^{לא} וועיין בטור (או"ח קצט), ובבית יוסף (או"ח נג, ויר"ד ריו), וטורי זהב (או"ח נג, ט. ויר"ד ריו, לה) ומגן אברהם (נג, ט), דהגר יכול לומר אלקי 'אבותינו', או 'לאבותינו', משום שנאמר לאברהם (לך י, ה) כִּי אַבְרָהָם הָיָה נִתְחַיֵּךְ.

וועיין בחידושי הרמב"ן (בבא בתרא פא.): דגר עצמו אפילו אין אמו מישראל מביא וקורא, בירושלמי תני בשם ר' יהודה, גר עצמו מביא וקורא, מה טעם כִּי אַבְרָהָם הָיָה נִתְחַיֵּךְ, לשעבר היית אב לאדם, עתה לכל העולם, ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר' יהודה, אתא עובדא קומי ר' אבהו ואורי כר' יהודה. וכשהוא מתפלל נמי אמר אלקי 'אבותינו' ואפילו בצבור, וכן בברכת המזון וכו'. וכיון שאברהם אב לכל העולם וכו' קורין לר' יהודה והלכה כמותו, ואע"ג דכתיב בפרשת בכורים (תבוא כו, ה) אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי [וקאי על יעקב], שלשה אבות העולם היו כאברהם. [וועיין עוד בבכרי יוסף (או"ח קצט, דין ד) בענין זה].

ביז דעמאָלטס האָט ער [יצחק] אַלץ גערעכנט [אַז] וואָס ער [עָשָׂו] בעט בְּרָכוֹת, ער וויל אויך האָבן, [איז ווייל] ער וואָרט אויך אויף 'דעס' [על הברכות והבחינה דלעתיד לבוא]. וואָרן ער האָט דאָך נאָר געזען [אין עשו, די בחינה] וויאָזוי ער וועט 'דעמאָלטס' [לעתיד] אויסזען (וכדלעיל באות קפ).

קפד

אבל באמת עשו היה עשו הפשוט, שלא רצה כלל בענינים דלעתיד, וביקש רק ברכות גשמיים המתקיימים בזמן הזה, ולזה אמר הברכה 'אחת' הוא לך אָבִי, וכמבואר לעיל

ער איז דאָך אָבער געווען עָשָׂו [של עכשיו], איז ער זייער ווייט [געווען מאותה מדריגה, לבקש על לעתיד לבא], ווי ס'שטייט דאָך [כי העשו כפשוטו] דעס וועט דאָך בטל ומבוטל ווערן, דער כח וואָס ער איז געווען היצטערט.

[און דעס] האָט ער גע'טענה'ט הברכה 'אחת' הוא לך אָבִי. [הכי תרצה לברכני רק על בחינה דלעתיד בעת יחוד השלם (וכדלעיל באות קעד), וכוונתו לבקש כי] ער וויל האָבן [א ברכה השייך] 'אויף דערווייל'.

קפה

ואו הרגיש בו יצחק מהו מהותו באמת, ולזה אמר לו כי על בזמן הזה שפיר יוכל ליתן לו ברכות גשמיים, וכמבואר לעיל

[ועל זה השיב לו יצחק]: אָזוּי !

אַז דר מיינסט נישט דאָס [על לעתיד לבא, רק על זמן הזה, הנה משמני האָרץ יהיה מוֹשָׁבָךְ וגו'].

קפו

ובזה יתיישב עוד דיוק, דלכאורה מה השיב לו יצחק בתחלה דמה שקנה עבד קנה רבו. והלא על זה יש עצה ליתן לו על מנת שאין לרבו רשות בו

לכאורה, ער האָט דאָך אים געענטפערט [הן גביר שמתיו לך, און] מה שְׁקֵנָה עֶבֶד קֵנָה רְבוֹ, איך קען דיר נישט געבן (וכדלעיל בקושיא יז, וקושיא כב).

[אָבער] ס'שטייט דאָך אַרויס בפירוש^ל אַז מ'קאָן געבן פאַר אַן עבד על מנת שאין לרבו רשות בו. סתם [אָזוי איז] טאַקע מה שְׁקֵנָה עֶבֶד קֵנָה רְבוֹ, אָבער אַז איינער גיט אים על מנת שְׁאִין לְרְבוֹ רְשׁוּת [בו], איז ער [עס יא] קוֹנָה.

נו איז דאָך געווען אַן עֲצָה, ס'קאָן דאָך זיין [שיתן לְעָשׂו ברכות על מנת שאין לְעִצְקב רשות בו. ומה השיב לו יצחק הן גביר שמתיו לך].

^ל במשנה פסחים (פח): האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח וכו', שחט מה אמר לו רבו כיצד יעשה, ישחט טלה וגדי, ויאמר אם גדי אמר לי רבי, גדי שלו וטלה שלי וכו' - ובגמרא שם: שלי, [והלא] מה שקנה עבד קנה רבו. אמר אבוי, הולך אצל רועה הרגיל רבו אצלו, דניחא ליה בתקנתא דרביה, ומקני ליה חד מינייהו על מנת שאין לרבו רשות בו.

ובגמרא יקדושין (כג): דכולי עלמא אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה, והכא במאי עסקינן דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שאין לרבו רשות בו. ר' מאיר סבר כי אמר ליה קני, קני עבד וקני רביה, וכי אמר ליה על מנת, לא כלום קאמר ליה. ורבנן סברי, כיון דאמר ליה על מנת, אהני ליה תנאיה. ור' אלעזר אמר, כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי דקני עבד וקני רביה, והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות, ר"מ סבר כי אמר ליה קני, קני עבד וקני רביה, וכי אמר ליה על מנת לא כלום קאמר ליה, ורבנן סברי לדידיה נמי הא לא קא מקני ליה, דהא לא אמר ליה אלא על מנת שתצא בו לחירות. [נדברי רבינו הם אליבא דרבנן דר"מ, ומ"מ להלכה פוסק הרמב"ם (זכ"ע ומתנה ג, יג-יד) ובשלחן ערוך (יו"ד רסז, כב) כ"י מאיר. ודעת הרמב"ם דמ"מ יש שאר אופני תנאים דמהני, ואכמ"ל. וע"ע בהגהות מיימוני שם, דיש פלוגתא גם בראשונים בזה].

קפו

אבל לדרכינו נחא, דכיון דהברכות של יעקב קאי על לעתיד, הרי אז בודאי יהיה בטל לגמרי הכח של עשו הפשוט, ושל שרו, ומה שישאר ממנו יוכלל לגמרי בתוך רשותו של יעקב, ולא יהיה לו מציאות בפני עצמו, ואם כן שפיר אמר לו שעל אותה שעה לא יוכל ליתן לו כלום.

נאָר וואָס'זשע דען, ער האָט געזען [אז אין] די זמנים [דלעתיד לבא] וואָס יעקב אָבינו וועט אַזוי געבענטשט ווערן, דאָס קען מען נישט אַרויסנעמען פון זיין רשות גאַרנישט, אַלעס מוז זיין אונטער זיין רשות. עָשׂו אַליין וועט ווערן בָּטל שטייט, אַלעס וועט זיין אונטערן רשות פון יעקב אָבינו. [ולזה אמר לו הן גָּבִיר שְׁמַתִּיו לך, און] דאָס קען נישט געשען, וְלָכָה אֶפּוֹא מָה אַעֲשֶׂה בְּנִי, דאָס קאָן נישט געשען.

קפה

אלא שלאחר שמען שרוצה בברכות שבזמן הזה, אז השיב לו כי זה שפיר יוכל ליתן לו, וכאמור

אויף דעם האָט ער גע'טענה'ט הַבְּרָכָה 'אַחַת' הוּא לָךְ אָבִי [על דרך המבואר לעיל, כי טען כי] ער וויל 'אויף דערווייל', ער וויל האָבן ביז דעמאלטס, 'פאַרן' יחדו [השלם]. ער קלערט נישט אַריין אין דעם, ער וואָרט נישט [אויף לעתיד, און] באותה שעה האָט ער נישטאמאל געגלייבט אין דעם, [וכדכתיב] וַיָּבֹז עֲשׂו אֶת הַבְּרָכָה, [וודשו כי] ער האָט כּוֹפֵר געווען בַּתְּחִית הַמֶּתִים שטייט דאָךְ^ל, ער האָט געלייקנט די גאַנצע זאך, האָט ער דאָס נישט געזוכט.

[ולזה אמר לו יצחק] אַזוי! אויף 'דערווייל', קען איך דיר געבן. דאָס איז עפעס אַנדערש, פון דעם איז נישט קיין שמועס. ווילאנג ס'איז באַשערט גלות, קען איך דיר געבן.

קפט

הקדמה ליישוב קושיא יט

בשל"ה חק' כתב, כי ישיבת ארץ ישראל צריך להיות בדרך
'הכנעה וגירות', ולא בדרך 'תושב'. וזה נרמז בהפסוק אֶרֶץ אֱכָלֶת 'וְיִשְׁבֶּיה'

[און דעם וואָס] ס'שטייט מְשַׁמְנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָהָ (עיין קושיא יט).

[יבואר על פי וואָס] ס'שטייט, דער של"ה הקדוש זאגט^ל, [דהנה] כי גֵר אֲנֹכִי בְּאֶרֶץ

^ל כמבואר בגמרא בבא בתרא (טו): חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום, בא על נערה מאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה. בא על נערה מאורסה, כתיב הכא וַיָּבֵא עֲשׂו מִן הַשָּׂדֶה, וכתיב התם (תצא כב, כז) כי בשָׂדֶה מִצָּאָה. הרג את הנפש, כתיב הכא לָמָּה זֶה לִּי, וכתיב התם (בשלח טו, ב) זֶה קִלִּי וְאֲנֹהוּ. אוי נָא לִּי כִּי עֵינַי נִפְשִׁי לְהָרְגִים. וכפר בעיקר, כתיב הכא לָמָּה זֶה לִּי, וכתיב התם (שם, ה), שָׁם פָּחַדוּ פָּחַד וכפר בתחיית המתים, דכתיב הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת. ושט את הבכורה, דכתיב ויבז עשו את הבכורה. ובמדרש הגדול: וַיָּבֹז עֲשׂו אֶת הַבְּרָכָה כו', א"ל הקב"ה, אתה בזית את הבכורה, חייך שאני נותן אותך בזוי לדורות, דכתיב (עובדי' א, ב) הִנֵּה קֵטַן נִתְחַיֵּךְ בְּגוֹיִם בְּזוּי אֶתָּה מֵאֹד. ולפי שכפר בעיקר, ובתחיית המתים, נעקר זרעו מן העולם, ועליו אמר דוד (תהלים יד, א) אֲמַר נָכַל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹקִים, ומה סמך ליה (שם, ה), שָׁם פָּחַדוּ פָּחַד כי אֱלֹקִים מֵאָסָם, וסמך ליה (שם, ז) מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁוֹעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב ה' שְׁבוֹת עֲמּוֹ גִּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל.

^{יד} בשל"ה חק' (פרשת לך, תורה אור אות ב): הכלל העולה, יושבי הארץ צריכין להיותן בהכנעה, וכמו גֵרִים, לא יעשו העיקר להתיישב באיתן מושבו. וזה שאמרו רז"ל (בראשית רבה פד, א), וַיָּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (וישב לו, א), בקש לישב בשלוה, אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים כו'. רק יהיה בְּאֶרֶץ 'מְגוּרִי' (שם), גֵר אֲנִי [בְּאֶרֶץ] (תהלים קיט, ט). ויהיה אֶרֶץ 'כְּנָעַן' [מלשון הכנעה]. ויהיה מְגוּרִי 'אֲבִיר', סוד פחד יצחק, הוא מדת הדין, מְגוּר מְסַבִּיב (תהלים לא, יד), וסְבִיבּוֹ נִשְׁעָרָה מֵאֹד (שם ג, ג). וזהו כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אִתָּם עֲמָדִי (בהר כה, כג), בשעה שאתם רוצים לישב בשלוה, תהיו גֵרִים. וסימנך אֶרֶץ אֱכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ, היא מְכַלָּה הרוצים לישב בה בשלוה ובתוקף, לאכול פירותיה ולהנות בה לבד. ואף שהמרגלים דיברו זה הפסוק, הם דיברו לדעה והוציאו דברי קדושה לחולין, חולין הוא להם [ועי"ש עור].

[ועיין בזה בס"ג שלח תשט"ו (לשון קדשו קונטרס קצו, אות פ-פא). וביוצא משה (ב, מ קלב), ועוד בכ"מ].

לשון תולדות תשכ"ז (חלק ג) קדשו יט

(תהלים קיט, יט), דער של"ה הקדוש זאָגט [ברמזו הכתוב] אַרץ אַכְלֵת יוֹשְׁבֶיהָ (שלה יג, לב), דער של"ה הקדוש זאָגט [עס] אויף ארץ ישראל, אַז מ'ווייל זיין אַ תּוֹשֵׁב דאָרט, איז [עס] אַרץ אַכְלֵת. דאָרט מוז מען זיין אַ גֵר, מ'מוז זיצן בתּוֹרַת גֵרֹת [בעולם הזה, והעיקר יהיה אצלו העולם הבא].

קצ

ער זאָגט צי"ה נאָך אפילו, [כי] הגם די מַרְגְּלִים האָבן דאָך דאָס געזאָגט, אָבער די זאך איז אַמֶת. נאָר זיי האָבן [עס] געזאָגט מיט אַ שלעכטע כּוֹנֶה. אָבער די זאך איז אַמֶת, מ'טאָר נישט זיין קיין 'תּוֹשֵׁב' דאָרט, [נאָר] מ'דאָרף זיצן בְּתוֹרַת גֵר. - [און דעס איז אויך] נאָר ווען דער בורא כל עולמים וועט הייסן, דאָס ווייסט מען דאָך. [אָבער] ביז דערווייל אַז מ'ווייל זיך 'איינרעדן', [איז נישט גוט] בעונותינו הרבים. - על כל פנים אַזוי זאָגט דער של"ה הקדוש.

קצא

וכעין זה מביא ה"טב לב מה ששמע מפי האריה דבי עילאי, בביאור המאמר יִצְיָא בֶּאֱרֵעָא וְגִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא, דמי שהוא 'תּוֹשֵׁב' בעולם הזה, הרי הוא 'גֵר' בעולם העליון. כי בעולם הזה צריכין להיות כגֵר, ולא כתושב בְּצִירּוּף לָזֶה קאָן מען זאָגן [על ענין ההתיישבות בעולם הזה בכלל, ולא רק בארץ ישראל, ועל דרך] וואָס דער זיידע זכרונו לברכה אין ייטב לב¹ ברענגט ער פון אריה דבי עילאי, ער האָט געזאָגט אַ מְלִיצָה [לפרש לשון הגמרא]² יִצְיָא³ בֶּאֱרֵעָא וְגִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא. זאָגט ער, אַז מ'איז אויף 'דער וועלט' אַ תּוֹשֵׁב איז מען 'אויבן' אַ גֵר, [אויב מ'איז] יִצְיָא בֶּאֱרֵעָא [דעמאָלטס] וְגִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא איז מען 'דאָרט' אַ גֵר. [מה שאין כן] אַז מ'איז אויף 'דעם' עולם אַזוי ווי אַ גֵר, קאָן מען זיין אויבן אַ תּוֹשֵׁב, בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא. אַזוי זאָגט ער, ברענגט ער [אַז] פון אריה דבי עילאי האָט ער געהערט [דעם פֿשט].

קצב

ישוב קושיא יט

ובזה יבואר השינוי, מה שלעשו הוסיף ואמר מִשְׁמִי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֵךְ, שהוא יהיה בארץ כתושב, והעיקר אצלו הם רק ברכות גשמיים, אבל אצל יעקב לא אמר כן, ההוא היה בבחינת פי 'גֵר' אֲנֹכִי בֶּאֱרֵץ. דאָס קען זיין דער פֿשט.

¹ה פירוש: שמוסיף לומר.

²ל בייטב לב פרשת נח: על פי שפירשו כי גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אֵתָם עֲמָדִי (בהר כה, כג), שבכאן אתם גֵרִים, ולמעלה תּוֹשְׁבִים, 'עֲמָדִי' [בעולם העליון] דייקא. וכמו שפירש דודי הגאון מבריסל, יִצְיָא בֶּאֱרֵעָא, מי שהוא תּוֹשֵׁב בעולם הזה, הוא גִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא, עד כאן דבריו המתוקים. ועוד שם בפרשת שופטים: והנה ידוע מאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, יט) גֵר אֲנֹכִי בֶּאֱרֵץ, וכמו שפירשו כי גֵרִים אתם בעולם הזה, וְתוֹשְׁבִים אֵתָם 'עֲמָדִי' דייקא, בעולם העליון. ושמעתי מפי דודי הגאון הקדוש מה"ר אריה ליבש זצוק"ל אבד"ק ווישניצא, שזהו שאמרו יִצְיָא בֶּאֱרֵעָא, מי שנדמה לו שהוא תושב בעולם הזה, גִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא, הוא גֵר בעולם העליון.

ובספרו רב טוב (אחרי, ד"ה כמעשה ארץ מצרים): ומקרא מלא כתיב שאמר דוד גֵר אֲנֹכִי בֶּאֱרֵץ, וכבר אמר דודי הגאון"ק מהרא"ל זלה"ה מווישניצא, שזה שאמרו חז"ל יִצְיָא בֶּאֱרֵעָא וְגִיּוֹרָא בְּשִׁמִּי שְׁמִיָּא, רצה לומר מי שהוא תּוֹשֵׁב בארץ, הוא גֵר בשמי שמיא. [נעניין בזה בדברי רבינו במסכת מוצ"ש ויגש תשכ"ג [לשון קדשו קלא, אות ח-ט].

³ל בגמרא עירובין (ט) ויומא (מז) ובבא קמא (מב).

⁴ה פירש"י: יִצְיָא, אזורתי. [נהיינו תושב, ולא גֵר. ופירוש הפשוט הוא בלשון תמיה, וכי הדרך הוא להיות התושב למטה, והגר למעלה ממנו].

פאר יעקב אבינו האָט ער געזאָגט מַטֵּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, מ'וועט עס דיר געבן, אָבער נישט קיין תּוֹשֵׁב וועסטו נישט זיין, נאָר אַ גִּיּוֹרָא מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, צווישן די שְׁמַנֵּי הָאָרֶץ איז מען אַזוי ווי אַ גֵּר. וואָרן דער עיקר איז 'דאָרט', בְּשָׂמִים. (אָבער) פֿאַר עֶשְׂרֵן הָאָט ער געזאָגט מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה 'מוֹשְׁבָּךְ', דו וועסט זיין אַ תּוֹשֵׁב דאָרט, ממילא וועסטו זיין גִּיּוֹרָא בְּשָׂמֵי שָׂמִיא. דאָס ליגט אויך אין דעם, אין דער ברכה פון מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָּךְ ליגט אַז בעולם העליון (יִהְיֶה גֵּר), אַזוי ווי זיי האָבן זיך צוטיילט דאָרטן^{לט} (יעקב ועשו, בנחלת שני עולמות), אים האָט מען געגעבן עוֹלָם הַזֶּה, און אים האָט מען געגעבן עוֹלָם הַבָּא.

קעג

ישוב קושיא ב

גם אצל יעקב הקדים לומר מַטֵּל הַשָּׁמַיִם תְּחִלָּה, ואחר כך וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. כי העיקר אצלו שכל מה שיוֹתֵן לוֹ, יסִכּוּ לזה מִן הַשָּׁמַיִם, ואם לאו אינו רוצה בברכת הארץ

דער חילוק איז דאָס נאָך אויך.

אים האָט ער געזאָגט מַטֵּל הַשָּׁמַיִם (תְּחִלָּה, ואחר כך) וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, [אז] דער עיקר איז דאָס, זאָלסט קוקן [ביי] אַ זאָך (די) עֲנִינֵי שָׂמִים (שבן), ער זאָל קוקן אַ זאָך (שרוצה לעשות מעניני ארציות) צי איז עס "מִן הַשָּׁמַיִם", צי איז עס לְרִצּוֹן פֶּאָרן בּוֹרָא כָּל עוֹלָמִים. אַז מ'וועט עפעס האָבן אַ זאָך צו טון, [זאָלסטו קוקן] אַז מ'טוט עפעס ווייל איך טו דערמיט אַ רִצּוֹן הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא [אַז תעשנו, ובאם לאו אַל תעשנו, וכן בהברכות תקבל השפעתם מסטרא דקדושה, און] זאָלסט עס נישט חלילה באַקומען דורך די סטרא אחרא, נאָר אַז ס'איז געקומען מִן הַשָּׁמַיִם [מסטרא דקדושה], און 'אַזוי אַרומער' [זאָלסטו האָבן] מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

קער

אבל אצל עשו הקדים מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ תְּחִלָּה, כי אצלו העולם הזה הוא העיקר, ואינו משגיח אם מסכימים לזה מן השמים, רק הוא תולה בכחו ועוצם ידו. ורק אחר כך אמר וּמִטֵּל הַשָּׁמַיִם, כי לפעמים גם בהשפעת האומות מסכימים לתן מן השמים

(אָבער פֿאַר עֶשְׂרֵן), אים האָט ער געזאָגט [קודם] מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָּךְ, (ואחר כך) וּמַטֵּל הַשָּׁמַיִם. [ווייל] אַז דו וועסט עס שוין האָבן, וועסטו שוין קלערן אַז ס'קומט פון דיר [מכוחך], וועסטו שוין זאָגן [כחי ועצם ידי עֲשֵׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה, ולכן אמר לו שתזכור שכל זה בא לפי הנגזר מִטֵּל הַשָּׁמַיִם].

און אפשר קאָן זיין, אַמאָל איז פֿאַרהאַנדן [אז] מן הַשָּׁמַיִם מִסְפִּימִים עַל יָדֶם, ס'קומט אַמאָל אויס [שיקבלו גם מן השמים, כמאן דשדי לכלבא בתר כתפוי, ולא רק מהסטרא אחרא. ולכן לבסוף אמר גם אצלו וּמַטֵּל הַשָּׁמַיִם].

אָבער [על כל פנים] דער עיקר [איז] ביי אים ווי ער כאַפט אָן [קודם, דעם] מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

קצה

דאָס זענען די שְׁנֵינְיִים וואָס ס'איז [דאָ], פון די ברכה פון יַעֲקֹב'ס און פון עֶשָׂו.

^{לט} וכמו שהאר"ק רבינו לעיל בהדרוש (בהנפס בחלק ב' של הקונטרס) בביאור ענין החלוקה שנחלקו יעקב ועשו בנחלת שני עולמות, כמבואר ברש"י (כה, כב).

קצו

ישוב קושיא בא

ענין החרב הוא מדרתו של עשו, אבל ישועת ישראל אינו תלוי בחרב ובחנית רק בשם ה'

און ווידעראום דער וַעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיָהּ [והקישור לזה עם מה שאמר וְאַתָּה אֶחִיד תַּעֲבֹד].

[דהנה] יַעֲקֹב אָבִינוּ וויל נישט קיין חֲרָבְךָ, [וכדכתיב] לֹא בַחֲרֵב וּבַחֲנִית אָמַר ה'

צ-באות²⁰.

קצו

ומה שנאמר בין הברכות וְנִפְּלוּ לַפְּנִיכָם לְחֲרָב, פירשו חכמינו ז"ל

איש בחרב רעהו, שהאומות עצמם יכלו שונאי ישראל

[און דעס וואָס] ס'שטייט (בחקותי כו, ח) וְנִפְּלוּ אִיבֵיכֶם לַפְּנִיכָם לְחֲרָב, שטייט²¹ אדער

פֶּשֶׁט, אַז ביי די גוים אליין איינער דעם אַנדערן וועט זיין חֲרָב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ. אָבער אידן

וועלן נישט זיין אינדערמיט²². [ונמצא שהחרב של האומות, יעמוד בעזרם של ישראל, באופן

שהם עצמם לא יצטרכו לחרב כלל, וכדכתיב שם וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם].

קצח

וזה שאמר לעשו וַעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיָהּ, ובוה גופא וְאַתָּה אֶחִיד תַּעֲבֹד, שתשתמש

בחרבך לצורך אחיך, להרוג את אויביו באופן שהוא עצמו לא יצטרך לחרב

[וזה שאמר לו יצחק], אַז ס'איז וַעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיָהּ, אָבער פונדעסטוועגן וְאַתָּה אֶחִיד

תַּעֲבֹד, דו וועסט אינזיין האָבן אַז טאַמער ברויך מען חלילה אַ חֲרָב [נגד האומות] זאָל עס

געטון ווערן דורך עֲשׂוֹן, און אידן זאָלן נישט צורירן צו קיין חֲרָב.

מיט דעם אליין וועסטו באדינען וְאַתָּה אֶחִיד תַּעֲבֹד, מיט דעם וַעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיָהּ.

קצט

ישוב קושיא בב

הגלות עצמו הוא לצורך הגאולה, ולטובתו של ישראל, להצילם מפני גורל הקטרוג, וכמו

שמבאר בשל"ה הק'. ולעתיד יתגלה האידך שכל צרות הגלות היו טובה, ולצורך הגאולה

נאָר ס'איז פאַרהאַנדן אַמאָל ווי דער של"ה הקדוש זאָגט²³, אַז דאָס גְּלוּת איז

צוֹרֶף תְּגָאוּלָּה, [ווייל] מ'דאַרף דורכגיין די אַלע בחינות [שבגלות, כדי שיוכלו לזכות

להגאולה].

²⁰ מלשון הפסוק בשמואל א' (יז, מו) שאמר דוד להפֿלֿשתי: וַיִּדְעוּ כָּל הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בַחֲרֵב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ ה', כִּי לַה' הַמִּלְחָמָה וַיִּתֵּן אֶתְכֶם בְּיָדוֹ. - ולשון הפסוק בזכרי' (ד, ו): לֹא בַחֲזִיל וְלֹא בַכֹּחַ, כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה' צ-באות.

²¹ בתורת כהנים בחקותי (ב, ג): וְדִרְפַּתְּם אֶת אִיבֵיכֶם וְנִפְּלוּ לַפְּנִיכָם לְחֲרָב. שיהו נופלים לפניכם איש בחרב רעהו. - וכן מפרש רש"י (בחקותי כו, ז): לַפְּנִיכָם לְחֲרָב. איש בחרב רעהו.

²² ועיין עוד במשנה דשבת (גו): לֹא יֵצֵא הָאִישׁ לֹא בַסֵּף, וְלֹא בַקֶּשֶׁת, וְלֹא בַתְּרִיס וכו'. וחקמים אומרים אין אַלָּא לִגְנָא, שְׁנָאָמַר (ישעי' ב, ד) וְכָתַתּוּ חֲרֻבוֹתַם לְאַתִּים וְחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת, לֹא יֵשֵׁא גוֹי אֶל גוֹי חֲרָב וְלֹא לְמַדּוֹ עוֹד מִלְחָמָה.

²³ בשל"ה הקדוש (פרשת בלק פנחס ומסעי, בתורה אור). וז"ל בפרשת מסעי: ודע, אלו המסעות שנגזרו על אדם וזרעו שיהיו משולחים ומתפורים בכל העולם, היא לטובה. כי מתחלה נברא האדם להיות בגן עדן לעבדה ולשמרה, דהיינו קיום התורה ברוחניות. אחר כך כשחטא וגורש מגן עדן, והגירוש היה הפיזור בכל מקומות מושבות, אף שהיה מצד העונש, מכל מקום הפיזור היה לטובה, כדי שיתפשט הקדושה בכל העולם לדעת לעבוד את ה' וכו'. אלה מסעי לְמוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם, וְלְמַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם. כי גלו מארץ ישראל לחוץ לארץ, כדי שיחזירו מחוץ לארץ לארץ ישראל, וזו ארץ הַנְּשֻׁמָּה תהיה בגן עדן, כי הגלות גורמים גאולה גדולה לעתיד וכו', גם גלות ישראל שפירום הקב"ה בעולם הזה היה לטובה, טוב לידידה להקב"ה, וטוב לישראל וכו'. [ועיין בדברי רבינו בזה ביואל משה (ב, קיא)].

דאָס זיין אַזוי, איבערדעם איז אַ הכרח וואָס מ'האַט 'פאַרטריבן' (מאַרצם), וואָס מ'גייט אין גלות, ווייל דאָס 'שטילט' דעם קטרוג.

רג

[ולזה אמר] וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְיֶד, דו וועסט האָבן אַ פֿתּחוֹן פֿה אַזוי שטאַרק, קאָן דאָך חלילה זיין אַ קטרוג אויף אידן, דעמאָלטס איז בעסער [אז] וּפְרִקֶתָּ עָלוּ מַעַל צוֹאֲרָךְ, אַז אידן זענען אין גלות, [ווייל] דאָס וועט אַביסל שטילן דעם קטרוג, וועלן זיך אידן קענען 'אויפהאַלטן'.

רד

איבערדעם אַזוי אַרומער איז די גאַנצע פרשה אָמַת [ומיושב] דעם גאַנצע ענין דאָ.

רה

ישוב קושיא יג

מיט דעם וועל מיר צוריקקומען צום פריערדיגן [ענין, לבאר] פאַרוואָס האָט מען מוֹרָא געהאַט פון אולי יִמְשִׁנִּי, מער ווי פאַרן קול.

רו

כבר נתבאר כי יעקב נכנס לאביו בהתלכשות בחינתו של עשו דלעתיד, ועל כן באותה שעה היה יכול גם לדבר בקולו של עשו, כיון שנתלבש בבחינתו, ולכן לא נתיירא מהיכר הקול

וואָרן לעולם איז דאָך אַזוי.

איך האָב געזאָגט (לעיל באות קפ-קפב) ער [יעקב אבינו] האָט באַקומען די גאַנצע בחינה פון עֶשָׂו'ן [דלעתיד. און] אַז ער האָט געהאַט די גאַנצע בחינה פון עֶשָׂו'ן, איז דאָס קול טאַקע אויך געווען [געקענט זיין] די זעלבע.

די גמרא זאָגט דאָך^מ מִשְׁתַּנָּה [כל אדם מחבירו], בְּמִרְאָה, וּבְקוֹל, וּבְדַעַת^מ.

איבערדעם האָט ער דאָך אַריינגענומען [אויך] די בחינה [של קול עשו, ולכן] האָט ער נישט מוֹרָא געהאַט.

רי

אבל בהבחינה של איש שעיר, לא רצה יעקב ליגע בו כלל, כיון שבחינה זו הוא משורש הס"מ, וכמבואר בספרים דעל שמו נקרא עשו איש שעיר. וממילא בחינה זו לא ישאר כלל בבחינת עשו דלעתיד, ולזה נתיירא יעקב רק מהיכר המיוש

נאָר דער [בחינת] אִישׁ שְׁעִיר, [אויפן לשון] שְׁעִיר שטייט אין ילקוט ראובני^מ ברענגט ער, אַז דאָס איז געווען אַ חלק פונעם ס"מ.

מאצו, ולא שם לו שם בארץ עצמה משפט תט אַשּׁוּרם מְנִי אֹרֶחַ, עוד הוסיף לומר אף גם טעם זה, והוא באמצעות הבאתם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם וְחֶזְקוֹב הָאֶרֶץ מֵהֶם, לא מאַסְתִּים וגו' לְכַלּוֹתָם, על דרך אומרים ז"ל (איכה רבה ד, יד) כי ה' השליך חמתו על עצים ועל אבנים למלט עם בני ישראל, כמזמור אסף (תהלים עט, א) בָּאוּ גוֹיִם וגו' שְׁמוּ אֶת יְרוּשָׁלַם לְעַיִים וגו', שהיה מְזַמֵּר על הדבר. גם יסובב רחמיו ותכבש מדת הדין, בראות עם עליין בני מלכים שְׁפָלִים בִּיד אֲוִיבִיהֶם, וזה יסובב שְׁפָלִים שלא תְּכַלָּה אותם מדת הדין, והוא אומרו וְאֵף גַּם זֹאת סִיכָה לְהַבְתָּם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם, שְׁבִיהוּתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לא מאַסְתִּים וגו' לְכַלּוֹתָם, ולצד זה בחרתי בעונש כזה. [ועיין עוד בדבריו שם בפסוק לג, ופסוק מא. ועיין ביואל משה (א, טו) מה שכתב רבינו בזה].

^מ בגמרא סנהדרין (לח) תניא היה רבי מאיר אומר, בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו, בקול, במראה, ובדעת. בקול ובמראה משום ערוה [פירשי: שלא יתחלף לאשה בבעלה, לא ביום מפני המראה, ובלילה מפני הקול], ובדעת מפני הגזלנין והחמסנין, [אם יודע מה בלב חבירו יחפש מצפוני, וידע היכן ממנו].

^מ וביארנו לעיל (בהדורש הנדפס בחלק א' של הקונטרס) דכל אלו הג' משורש אחד הן, וכפי ההשתנות באחד מהם, יקבל שינוי גם באחרים. (דברי יואל).

דעם איש שְׁעִיר, די שְׁעֵרוֹת וואָס ער האָט געהאַט, דאָס קומט פונעם ס"מ.

ח

[וממילא] ווען ער וועט ווערן חוֹזֵר לְקְדוּשָׁה, וועט 'דאָס' נישט זיין, דעם וועט אינגאנצן בְּטֵל ווערן, [שהרי] דער ס"מ וועט דעמאָלטס בְּטֵל ווערן. דער [בחינת] אִישׁ שְׁעִיר דעם וועט נישט נִתְהַפֵּךְ ווערן [לקדושה], די שְׁעֵרוֹת וועלן פאַרלוירן ווערן פון אים.

ט

ממילא דעם האָט ער [יעקב] נישט געקענט נאָכמאַכן. ער האָט דאָך נאָר געקאַנט אַרייננעמען די בְּחִינָה פון עֲשׂוֹן נאָר אזוי ווי ער וועט אויסזען [לעתידי], ווען ס'וועט זיין אין די קְדוּשָׁה. אָבער דעם שְׁעִיר [לא היה אפשר].

י

איבערדעם האָט ער נאָר מורא געהאַט אולי יִמְשִׁי אָבִי, [אז] ער קאָן אים טאַפן. [אָבער] פֶּאָרן קוֹל האָט ער נישט מורא געהאַט, וואָרן ער האָט דאָך געוואוסט ער האָט די עֲצָה [להתלבש בקולו], אזוי ווי ס'איז טאַקע געווען, ער איז טאַקע נִתְלַבֵּשׁ געוואָרן [בבחינת עשו דלעתידי].

נאָר ער האָט מורא געהאַט פֶּאָר דעם אִישׁ שְׁעִיר, [ווייל] צו 'דעם' האָט ער נישט געוואָלט צורירן, [צו] דעם ס"מ חִלִּילָה. [ובחינת אִישׁ שְׁעִיר] דעם קומט פון 'דאָרטן', [און] 'דעם' וויל ער נישט, פון דעם האָט ער נישט 'געוואָלט' וויסן, און דעם 'קען' ער נישט וויסן, דאָס האָט ער זיך נישט 'געקאַנט' מִשְׁנֶה זיין, [ווייל] ער האָט זיך נישט געוואָלט אַרויסרירן פון די 'קְדוּשָׁה'. דאָס איז נישט פֶּאָרהאַנדן בְּעוֹלָם.

יא

דער פֶּאָטער האָט געמיינט אפשר [על עשו] אַז ס'איז געמישט [מיט קדושה, גם בחינת השערות], - אזוי ווי מ'האָט דאָך מן הַשָּׁמַיִם געוואָלט [ער זאָל מיינען], - אַז כּאָטשיג ער איז אזוי [עם בחינת איש שער, אמנם היה סבור] אַז ער וויל דאָס מַחְלִיף זיין, ער וויל זיך אויסאַרבעטן.

על כל פנים אָבער דער אָמֶת, האָט ער [יעקב] נישט געוואָלט צורירן. [ומה שטעה בזה יצחק], ס'איז געווען [אן] הוֹרָאָת שְׁעָה, ס'האָט אזוי געברויכט צו זיין, מ'האָט אים מן הַשָּׁמַיִם האָט מען אים מְעִיר עֵינִים געווען אויף דעם, [ועל זה רומז הכתוב] [וְתִכְהִי עֵינֵי מִרְאֵת].

מט עיין באורך בילקוט ראובני בפרשתן (אות קע). ועיין עוד שם בפרשת אחרי (אות לח), ופרשת האזינו (אות נג, שמביא דברי הוהר דלהלן).

דו"ל הוהר הק' (אחרי דף סד): תו אמר רבי שמעון, ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שְׁעִיר וְאֶנְכִי אִישׁ חֶלֶק (כו, יא). מאי קא רמיזא, אַלֵּא וְדִאי עֲשׂוֹ אִישׁ שְׁעִיר, הוּא מִהוּא דְאֶקְרִי שְׁעִיר, דְּהָא מִהוּא סְטֵרָא אִתִּי. וְאֶנְכִי אִישׁ חֶלֶק, גְּבֵר מִהוּא דְפִלִּיג לְכָל שְׂאָר עַמִּין בְּרַבְרִין מִמֶּנּוּ, דְּכֹתִיב (וּאֲחֲתָן ד, יט) אֲשֶׁר חֶלֶק ה' אֶלְקִיד אוֹתָם, וְכֹתִיב (האזינו לב, ט) כִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ וגו'.

² עיין בכלי יקר (כו, א): וְהִי כִי זָקַן יִצְחָק וְתִכְהִי עֵינֵי מִרְאֵת וכו'. אמר כאן אצל יצחק, שאפילו לעת זקנתו

ריב

אַבְעֵר יַעֲקֹב אֲבִינוּ, אֲלִיבָא דַּאֲמַת טַאָקַע, דַּעַם אִישׁ שְׁעִיר הָאֵט עַר נִישֵׁט גַּעוּוֹאָלֵט צוּרִירן לֹא מִינִיָּה וְלֹא מִקְצָתוֹ. [וּלְכֵן] הָאֵט עַר מוֹרָא גַּעְהָאט אִוּלִי יִמְשָׁנִי אָבִי.

ריג

וְעַל זֶה נִתְּנָה לּוֹ רַבְקָה הַעֲצָה שֶׁל עוֹרוֹת גְּדִי עֲזִים, וְעוֹד שֶׁהַכְּנִיסָה בִּזְהָ כַּח הַקְּדוּשָׁה עַל דִּי קְדוּשַׁת קֶרֶבן פֶּסַח וְחִגִּיגָה, כִּי גַם בַּעֲוֹרוֹת הַקְּרַבְנוֹת יֵשׁ קְדוּשָׁה, וְכַדְמִצִּינוּ שֶׁהַכְּנִיסָה חוֹלְקִין בַּעֲוֹרוֹת [אִוּן] אוֹיף דַּעַם הָאֵט זִי גַּעזָאָגַט, רַבְקָה הָאֵט אִים גַּעגַעבֵּן אֵן עֲצָה, זִי הָאֵט אִים אַרוֹיף גַּעגַעבֵּן דִּי [עוֹרוֹת] גְּדִיִּים.

אִוּן דַּעַר מַדְרֵשׁ זָאָגַט דָּאָךְ גַּאָר^א אַז דִּי גְדִיִּים וּוִיזֵן אוֹיף דִּי קְרַבְנוֹת, צִי אוֹיף [סִי] וּוָאָס זִי הָאֵט גַּעוּוִיזֵן מִיט דַּעַם. זִי הָאֵט מִיט גַּעגַעבֵּן אַ כַּח [אִוּן] דִּי גְדִיִּי עֲזִים, [בַּאֲפֹן] שֶׁהִיא נִרְגַּשׁ לִיצַחַק וּוִי 'דַּעַם' שְׁעִיר.

[שֶׁהִיא] דַּעַם אִיז פֿון דִּי גְדִיִּי עֲזִים וּוָאָס מ'אִיז מִקְרִיב, דִּי עוֹרוֹת גְּדִיִּי עֲזִים, [וּוָאָס] ס'אִיז גַּעוּוִעַן פֿונַעַם קְרַבֵּן [פֶּסַח וְחִגִּיגָה], אִוּן ס'הָאָט דָּאָךְ אַלִּין גַּעְהָאט אַ קְדוּשָׁה, ס'אִיז טַאָקַע גַּעוּוִעַן פֿון דַּעַם וּוָאָס זִי הָאֵט מִקְרִיב גַּעוּוִעַן דִּי צוּוִי קְרַבְנוֹת, חִגִּיגָה אִוּן פֶּסַח, אִיז דָּאָךְ פֿהָגִים זַענַעַן חוֹלְקִין בַּעֲוֹרוֹת^ב. דִּי עוֹרוֹת, 'דַּעַר' שְׁעִיר^ג, אִיז גַּעקוּמַעַן מַצַּד הַקְּדוּשָׁה, [וּלְכֵן] 'דַּעַס' הָאֵט עַר גַּעקָאָנט אָנְטוּן.

ריד

הָאֵט עַר זִיךְ 'דַּעַס' גַּענוּמַעַן, 'דַּעַם' שְׁעִיר' עַל צָאָרִי^ד, אִוּן מִיט דַּעַם אִיז עַר אַרִינגַעגאַנגַענַעַן [אַל יִצַחַק אֲבִיו].

אִוּן אַזוֹי אַרומַעַר אִיז גַּעוּוִעַן [אַז דוּרְכַּדַּעַם] הָאֵט עַר [יִצַחַק] גַּעזָאָגַט הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיִּדִּים יָדִי עָשׂוּ, הָאֵט עַר גַּעזַעַן [אַז] דָּאָס אִיז [אִוּן] גַּעוּוִעַן בִּי אִים. דָּאָס אִיז גַּעוּוִעַן דִּי גַאָנַצַע בַּחֲנִינָה, [אִוּן] אַזוֹי אִיז דוּרְכַּגַּעגאַנגַענַעַן דַּעַם גַּאָנַצַע עֲנִין, מִיט דַּעַם אַלַעמַעַן.

תַּכְחִין עֵין שְׁכּוֹל מַרְאוֹת בַּתְּחַבּוּלוֹת עָשׂוּ, שֶׁהִיא טַעָה בּוֹ וְהִיא סַבּוֹר שֶׁהוּא צַדִּיק, כִּי לֹא הִרְגִּישׁ בְּרַמְאוֹתוֹ, ע"כ לֹא נֶאֱמַר בֹּא בַיָּמִים, כִּי אֲדַרְבֵּה הֵלךְ חֲשִׁכִים וְאִין נוֹגֵה לִרְאוֹת בְּמַרְאוֹת הָאֲמַת בַּעֲנִי הִנְהַגַת עָשׂוּ בְּנוֹ.
^א בְּרַאשִׁית רַבָּה (סו, יד): וְקָח לִי מִשֵּׁם שְׁנֵי גְדִיִּי עֲזִים טְבִים וְכו', ר' חֲלָבוֹ אִמֹר, טוֹבִים לָךְ שֶׁעַל יָדֶךָ אֶת נוֹטֵל אֶת הַבְּרִכוֹת, וְטוֹבִים לְבִנְיָן, שֶׁעַל יָדֶךָ הוּא מִתְכַּפֵּר לָהֶם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, דְּכַתִּיב (אֲחֵרִי טו, ל) כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפָּר וְכו'.
וּבַפְּרָקִי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק לז): וְכִי שְׁנֵי גְדִיִּי עֲזִים הִיא מֵאֲכָלוֹ שֶׁל יִצַחַק, אֲלֵא לְהַקְרִיב אֶחָד קְרִיבָן פֶּסַחִים, וְאַחַד עֲשֶׂה מִטַּעֲמִים וְהִבִּיא לֵאבָיו [וְעֵין] בְּכִיאוֹר הַדָּד"ל שֶׁם דִּהִינּוּ קֶרֶבן חִגִּיגָה], דַּתְנִינֵן (פֶּסַחִים ע.) הַפֶּסַח אִינוֹ בֹּא אֲלֵא עַל הַשּׁוֹבַע.

וּבַתְּרַגּוּם יוֹנָתָן (כו, ט): אִיזִיל כְּדוֹן לְבֵית עֲנָא וְסָב לִי מִתַּמֵּן תְּרִי גְדִיִּי עֲזִין שְׁמַנִּין, חַד לְשׁוֹם פֶּסַחָא וְחַד לְשׁוֹם קְרַבֵּן חֲגָא, וְאַעֲבִיד יִתְהוֹן תְּבִשְׁלִין לְאַבּוֹךָ הִיכְמָא דִּי רַחֲמִים. [וְכֵן פִּירֵשׁ רִש"י שם].

^ב כְּדַכְתִּיב (צו, ח), עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הַקְּרִיב לִפְנֵי לֹ' יְהוָה. - וּבַמִּשְׁנָה זִבְחִים (קג). עוֹרוֹת קְדָשִׁי קְדָשִׁים לְכַהֲנִים, קֵל וְחוֹמֶר, וְמֵהָ אֵם עוֹלָה שֶׁלֹּא זָכוּ בַּבְּשָׂרָה זָכוּ בַּעֲוֹרָה, קְדָשִׁי קְדָשִׁים שֶׁזָּכוּ בַּבְּשָׂרָה אִינוֹ דִּין שִׁיזָּכוּ בַּעֲוֹרָה. וְהַלְשׁוֹן חוֹלְקִין בַּעֲוֹרוֹת הוּא בְּרִש"י פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים (יח, ח): חֵלֶק כְּחֵלֶק יֵאָכְלוּ. מִלְמַד שֶׁחוֹלְקִין בַּעֲוֹרוֹת וּבַבְּשָׂרָה שְׁעִירֵי חַטּוֹת. נִוְאָף שֶׁזֶּה הוּא רַק בְּקְדָשִׁי קְדָשִׁים, אֲבָל בְּקְדָשִׁים קְלִים הַעֲוֹרוֹת הֵם לְבַעֲלִים כְּמִבּוֹאָר בַּמִּשְׁנָה שֶׁם, וּפֶסַח וְחִגִּיגָה הֵם קְדָשִׁים קְלִים. אֲבָל מִכָּל מְקוֹם חוֹזִין מִזֶּה כִּי בַחֲנִינָת קְדוּשָׁה מִהַקְּרַבְנוֹת שִׁיךְ גַּם בַּהַעֲוֹרוֹת, וְלֹא רַק בַּבְּשָׂר, אֲלֵא שְׁבַקְדָשִׁים קְלִים גַּם הַבְּשָׂר הֵם לְבַעֲלִים.

^ג מִלְשׁוֹן שְׁעִירוֹת.

^ד כְּדַכְתִּיב (כו, טז) וְאֵת עֹרֹת גְּדִיִּי הָעֲזִים הִלְבִּישָׁה עַל גְּדִיו וְעַל חֵלְקָת צִנְאוֹרִי.

רטו

ישוב קושיא ב

זהו שכתב רש"י בפסוק וְאַלֶּה תוֹלְדֹת יִצְחָק, שהוא יעקב ועשו האמורים בפרשה. רצה ליישב כי הלא באמת עשו אינו מכלל זרע יצחק. ולזה כתב דקאי על אותו בחינת יעקב ועשו דלעתיד לבא, האמורים לחלן בפרשה בענין הברכות

איבערדעם זאָגט ער וְאַלֶּה תוֹלְדֹת יִצְחָק וּפירש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה. ווייל לכאורה עֲשׂו איז דאָךְ [נישט מתולדות יצחק, וכמו שדרשו (נדרים לא.) בפסוק פי בְּיִצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע], בְּיִצְחָק ולא כל יצחק. עֲשׂו איז דאָךְ נישט מִזָּרַע יִצְחָק^{נא}. נאָר דער עֲשׂו האמורים בפרשה, דעם וואָס שטייט ווייטער, יעקב אבינו איז דאָךְ געוואָרן דעם [מה שישאר מן עשו לעתיד לבא בקדושה], און ער האָט 'דאָס' געמיינט, וואָס ס'איז ווייטער, דאָס גאנצע אַלֶּה 'תולדות יצחק', יעקב.

רשז

על כל פנים אָזוי איז דאָס דורכגעגאנגען [די אלע ברכות].

כָּלֶם בְּחֻמָּה עֲשִׂיתָ (תהלים קד, כד).

עֲמָקוֹ מַחֲשֻׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ (שם צב, ו).

ריו

ברכת הקודש

דער בורא פֿל עוֹלָמִים זאָל העלפֿן:

מ'זאָל מיר זוכה זיין [צו] הִבְרָכָה 'אַחַת'^{יב}.

דער בורא פֿל עוֹלָמִים זאָל אונז מִזְכָּה זיין, מ'זאָל מיר נאָךְ זוכה זיין וְתִזְכֶּנָה עֵינֵינוּ, אונזערע אויגן זאָלן נאָךְ זען, מ'זאָל די זְכִיָּה האָבן צו 'זען'.

מ'זאָל האָבן די זְכִיָּה צו 'זען' דעם הִתְרוֹמָמוֹת מַלְכוּת שָׁמַיִם וְקֶרֶן יִשְׂרָאֵל.

מ'זאָל בְּמַהֲרָה געהאָלפֿן ווערן.

און 'ביז דערווייל' זאָל מיר זיך נישט אוועקריירן פון דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, פון דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה.

מ'זאָל די זְכִיָּה האָבן [צו טון] מַצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

מ'זאָל טון אַ נַחַת רוּחַ פֿארן בורא פֿל עוֹלָמִים.

און בְּמַהֲרָה זאָל מיר זוכה זיין צו זען הִתְרוֹמָמוֹת קֶרֶן הַתּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל, בְּהַתְגַּלּוּת

כְּבוֹד שְׁמַיִם עֲלֵינוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

^{יב} ונפסק בשלחן ערוך הל' ראש השנה (א"ח תקצא, ז): וְעַקְדַת יִצְחָק הַיּוֹם "לְזָרְעוֹ" תִּזְכּוֹר, כִּךְ הִיא הַנוֹסחָא הַמְפוֹרֶסֶת. וְהַמְדַקְדָּק לומר "לְזָרַע יִעֲקֹב" תִּזְכּוֹר, מְשַׁנֶּה מִמַּטְבַּע שְׁטַבְעוֹ חֲכָמִים בְּבִרְכוֹת וְאֵינוֹ אֵלָּא טוֹעָה.

וְעַל זֶה כָּתַב בְּמִגְן אַבְרָהָם (שם, ז): וְהַמְדַקְדָּק לומר] לזרע יעקב. דאָס אומר לזרעו, יִהְיֶה עֲשׂו כִּלְכָּל. טוֹעָה, שְׁהָרִי שִׁנְיָנוּ (נדרים לא). האומר קונם מזרע אברהם מותר באומות, שאמר פי בְּיִצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, עד כאן לשון ריב"ש (סימן לח, כמובא בבית יוסף שם). וכן כתב המפרש (הנדפס כרש"י) בנדרים (שם), רצה לומר דאמרינן בְּיִצְחָק ולא כל יצחק. [ועיין עוד שם].

^{יג} וכמו שביארנו לעיל דהוא רמז על הברכות שיתקיימו לעתיד לבא, בעת היחוד השלם ועולם התיקון במהרה.